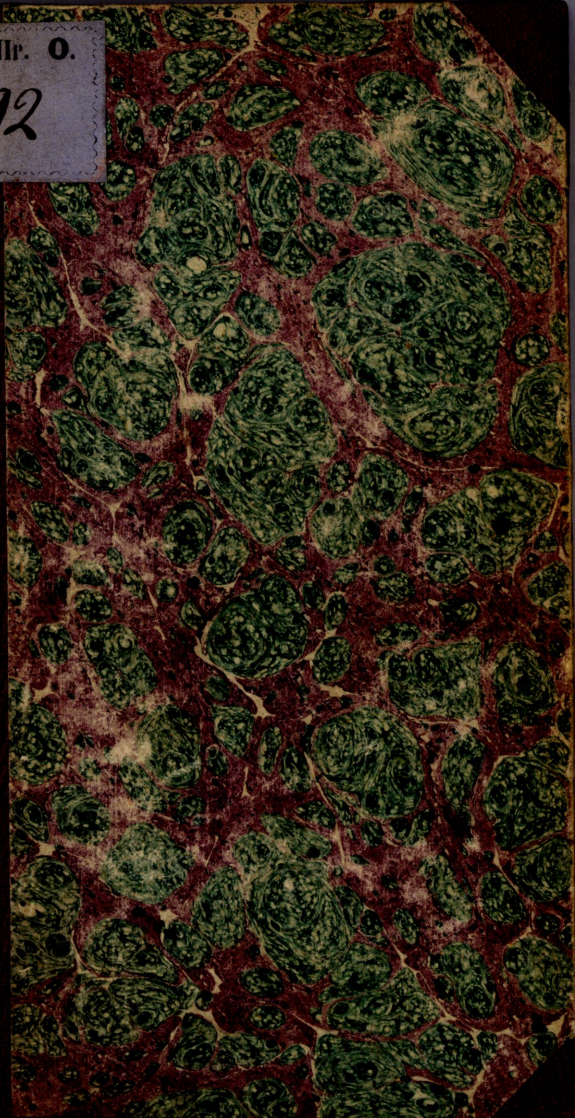

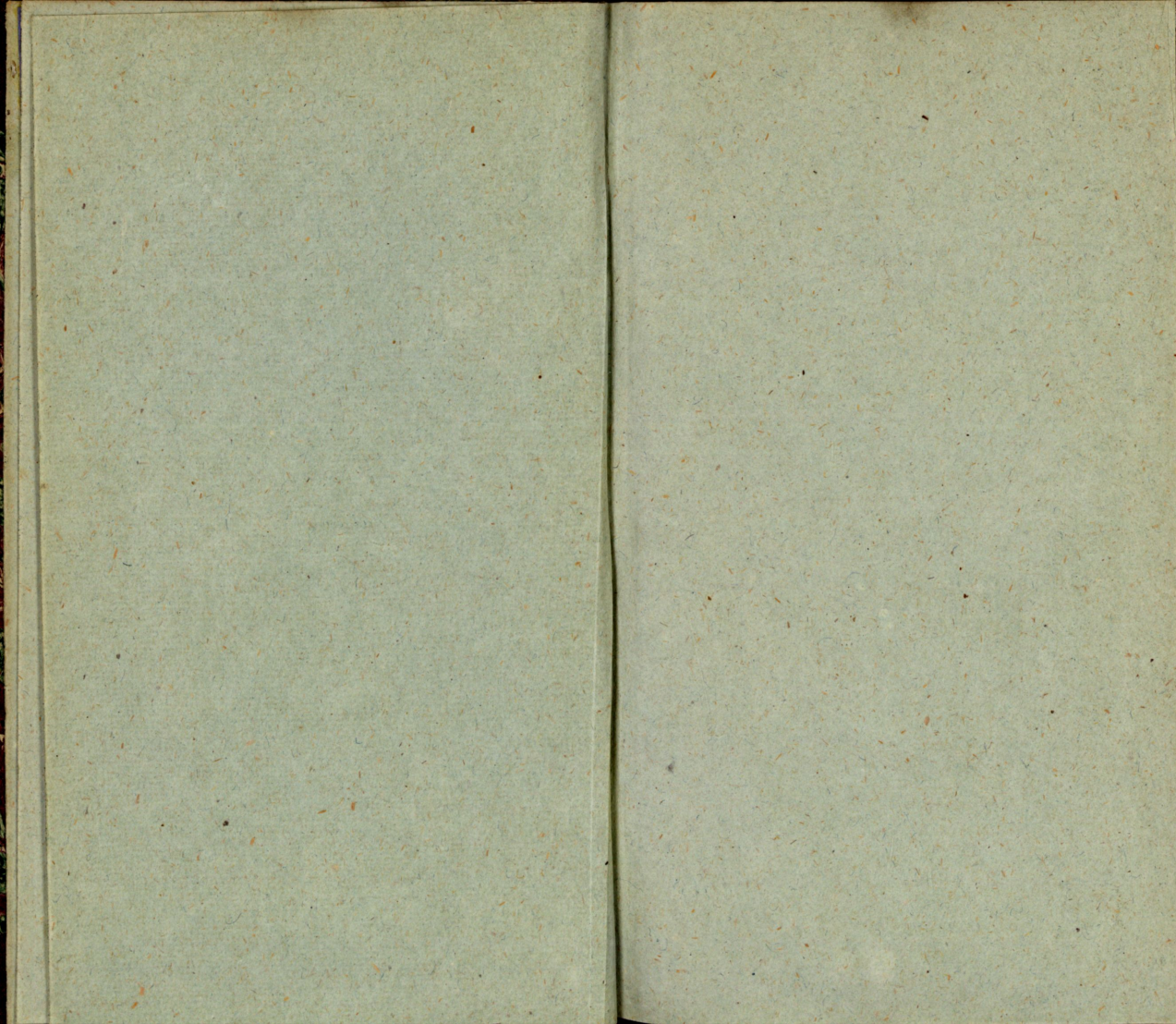
RMP. O.

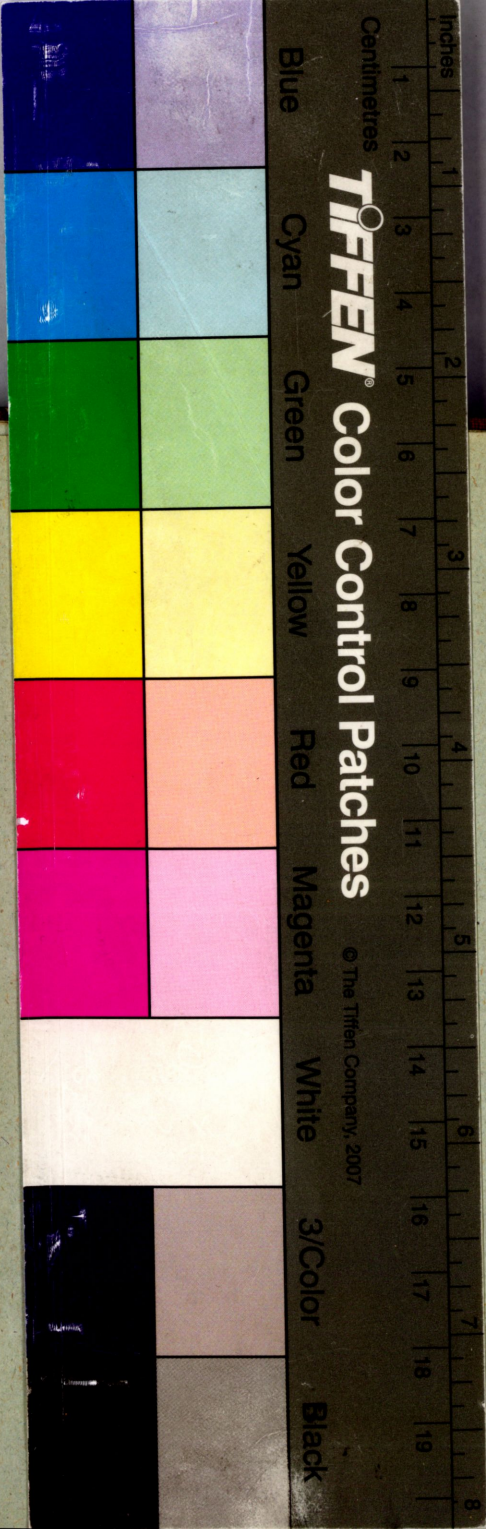
92

RMr. O.

92.

LIBELLVS
REPUDIET DI-

vortii Christiani,

az az:

*Az igaz Keresztények között,
a meg-mátkásodott, és házasság-
ban lévő személyeknek, egy mástól
való törvényes és helyes elvála-
soknak igaz tudománya; és az egy-
házi Tanitoknak a szerént
való praxisok.*

Mellyet

Az Vr nevének ditsőségére, a hivek
éppületire irt és ki-botsátott.

Sz. T. A. U. R. E. L. P.

*Kilági Tamás Andráš Ungvár
Ref. Ek. Hel. Pá.*

St. Sp. 24. 157 PATAKON.

Nyomt. ROSNYAI JÁNOS által.
-M. DC. LXVII. Eszt.

LACADEMIA
KÖNYVTÁRA

AIANLO LEVEL.

*Nemzetes és Vitézlő Übresi Pál Uramnac
mes Ugvár-Vármegyének méltó Vicésf-
myának, az igaz Reformata vallásnak és
religiának, s' azokban biven forgodo Lelki
itoknak hűséges Fautorának, nekem-is be-
letes Uramnak*

Az Atya Istentől a' mi Vrünk Jésus Christus által ke-
gyelmet és békeséget, és az igazságnak izé-
retetiben való bővölködést kívánom :

Nemzetes Uram a' több sok gonos-
sok között nem utolsó veszteség
ez: hogy az emberek a' dolgokat
(követven ki ki maga tetszését) viss-
za forgatva itelik; mellyet nem tür-
het az Ur lelke, hanem kemény beséd-
del meg-feddö benne: Iaj azoknak
kik a' keferüt édeinek, az édeist ke-
serűnek mondgyák. Judás Apostol
penig így szoll ehez: Ezek a' mellye-
ket nem tudnak azokat szidalmaz-
zák, mellyeket pedig természet
szerént tudnak mint az okoság
(?) 2 nélkül

Esai. 5.
7. 10.

7. 10.

nélkül való állatok azokban rothadnak-meg. Ektelen dolog azt gyalázní s' rágalmazni a' ki mit nem tud, annál inkább ha tudni nem akarja, hanem ha hallgatóis füleit mint az Aspidugja, s' másnak dolgát a' mint vagython erteni nem akarja; hanem ellenben az Apostol mondta ként, a' mi nekünk elméjében tsepegtetet még bölcsőjéző fogva, am azon hamiság legyen is az, de azt tartya igazságnak, s' abban akas meg-pohadni és bűzhödni.

Illyen módon látom lenni dolgunkat minékünk magyar Reformatusoknak a' magyar Pápistákkal majd inkább minden fenn forgo villongásokban; és hogy most mindeneket el-hadgyak, a' házásoknak el-válásokban. Bátor-sággal merem mondani, hogy a' mit nem tudnak azszal kárhoz-tatnak és sokszoroszidalmaznak bennünket, kedves lévén némellyeknél (mert nem szollok mindenről) sok képtelen hazugságot felölünk költeni, mellyről irásbannál lásd Pázm. Kalauz, lib. 15. cap. 3. 5. 2. melyre lesz mindazáltal válasza. Mindön an-

dön annak-okaért én ki már kilenczedik este deje hogy köztök lakom, egy-szer-is mászor is sokféle motkolodo és rágalmazó beszédeket szomoruan hallottam volna, szándékomban régen volt hogy e' materiáról való tudományunkat és praxisunkat mint egy Apologia gyanánt mind vallásomon valóknak, mind a' Pápistáknak kedvékért ki-botstanám. Hogy pedig ezt mind irtam mind ki-boisítottam, illy okokból tselekedtem. 1. Mert ez aránt való tudományunkat és praxisunkat sokan ellenkezőink közzül nem tsak otsárlják, hanem azért mind magunkat, mind vallásunkat ebben semmit nem tudván, tudni se akarván, szidalmazsák, hogy azért vagy tőlünk meg szűnnyenek, vagy ha ugy tetszik ellenünk inkább meg ne indullyanak, látván innét voltaképpen e' materiáról mit tanítunk, kellett ki-botsátanom. 2. Mert még a' miénk közzül-is sokan vadnak kik e' tudományban gyengék lévén (mivel ugy tudom magyarul nints még erről iras) néha felölünk balul itilnek.

3. Hogy az egy házi rendeknek (szollók a gyengébbekről) elő forogván a Tracta, bátorságosabban és értelmesebben pronunciálhassanak a törvényben, mivel nem minden tehet szert a ritka és drága könyvekre. Azomban ha mindenkor a maga idejében lött példák szerént voxol, jels amà közmondás ne tellyék rajta: Vétkes példáról nem jó himet varrani. 4. Mert neheztettem a sok való személyeket, kik soha nem fogynak, hanem inkább szaporodnak, s' olly okokon kívánmának elválni egy mástól, mellyeket soha nem hallottanak. Innét azok is tanulynak, s' ok nélkül a Tanitok ne büsták.

Mint léptem penig arra Nemzetes Uram, hogy a' kegyelmed neve alábbotsáffam é munkátskámat világoságra, két vagy három szoval szollók róla: 1. Mert miolta erre a földre szakattam, kegyelmeddel megismeretlen lévén, hallottam kegyelmednek több ditséretes dolgai között, mely nagy huzogóság gal legyen a Refarmata Religio-

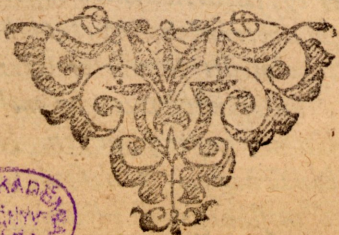
hoz, és sokak felett jó példa az Isteni Ételetben, és az ő ditsőségének előmozditásában. 2. Ez is az elsővel edgyüt jár, melly nagy indulattal és zeretettel legyen a jámbor, jó példadó, tudos Tanitokhoz; mellyet nem csak hallottam fülellemel, hanem im néégiben szememmel néztem és kegyelmemmel tapasztaltam. 3. Mert nyilván vagyom hogy efféle matrimonialis causa mint egy mixta, sem nemt supán egy házi, sem nem külső polgári tarsalaghoz való; sokszor és sok ügyben előben is, a' kegyelmed munkája kívántatik sok villongásoknak le-tesendősére, hogy azért annál jobb előmenetelünk legyen nekünk is, ez illyen dolgoknak meg-forgatásában, Aron-nal Moseffel edgyüt kell é joban értenni, és egy szívvel lélekkel az Isten népe közöttül a' botránkozó köveket kihánni.

Kegyelmedet Nemzetes Uram kérem é kis ajándékomat (ha méltónak mondanom) vegye jó neven. Nem a munkának nagyságát, hanem, (avagy tsak é mostani gonosz időben) szükség

ges voltát mérsékeltvén. En-is az én
Uram előtt meg-hajtom térdeimet,
kérvén azon ő felségét, hogy kegyel-
medet szegény hazánk és Vármegyének
szolgálatyára, és az ő Anyaszentegyhá-
zának hasznára tartsa-meg számos
sok esztendőig, Fiaért a mi Urunk
Jesús Christusért, Amen.

Irtam Ungvárt Mind szent h.
30-dik napján 1666-ben.

Kegyelm. szeretettel szolgál
Tarpai Szilágyi András az Ur Jéhus
Christus egy-ügyű szolgája.

A' MEG-MATKASO-
dott és a' meg-házafodott szemé-
lyeknek el-válásokról való igaz
tudománya a' Reformata Ecclé-
siáknak, és az Egyházi Tani-
tóknak a' szerént való
Praxissok.

ELSŐ RÉSZ.

Az házasságnak gradusiroh.

- I. **A**Z házasság két gradusokon mégyen
végbe. Edgyic a' Márkáfodás vagy
el-jegyzés. Másik a' végben ment
házasság, az el-jegyzés csak kezdeti a' há-
zasságnac, mellyer minden nemzetségeg
többire illyen modon tartottanac. Az Isten
népe között ezek a' Példác: Jákob Terent.
29. v. 20. 21. Sámson, Birák. 14. v. 7. 8.
coll. cum seqq. Dávid. 1. Sám. 18. 26. és
Joseph-is el-jegyzette vala a' Boldog Máriát
Matth. 1. v. 28. Így vala az Athenás és Ro-
mai népnél-is, honnét így szól a' Poéta.
Placuit despondi, nuptiis dictus est dies.
Ezért vagyon a' mi Ecclesiáinkban a' há-
zafulando személyeknek néhol háromszori,
A néhol

néholegyfzeri fel-hirdettetéséc, mellyet
hogy némellyek. főképpen a' Nemélsí rend
közzül e' magyar nemzetben meg-vernec,
mi nem ditsirjük, és e' fogyatkozást mivel
még eddig nem orvosolhattuk, el-türtük.
*Quod non possumus tollere, cogimur tole-
rare.*

2. Ennek a' jo rendnek pedig három
okait talállyuc.

1. Hogy ez idő haladás alatt szorgalma-
rossan meg-vísgáltatséc, ha nintsé olly
dolog, melly a' házasságbéli következt
meg-bánthatná. *Inné.* Meg-tetzic hogy
csak a' mátkáfodás, és a' két felnek meg-egy-
gyezése a' jövendő házasságra, nem egész
házasság. Ama' mondást pedig. *Consensus
facit matrimonium.* Vgy kell érteni hogy
a' meg-egygyezés is oka, de nem egész; ha-
nem csak rész szerént való.

2. Hogy az ő testeknek e' szentül való
edgyesítélében, a' tisztesség meg-tartásék;
mely nem lenne, ha mindgyárt a' mátkáfo-
dás után, a' mátkák mint egy buja gerjede-
zéssel arra sietnének, mint ha nem egyéb
vége volna házasságoknak, hanem csak ez;
hogy az ő bujaságoknak eleget tehetnénc.

3. Hogy az idő alatt a' mátkáknak elmé-
jek és szivek egygyé légyen, eléb hogy sem
testekkel egyesülnénc: és mindeniké az
ő tisztinec az Vr félelmében való véghez vi-
telére

telére el-készittéséc, mig a' házasság vég-
ben menne.

3. A' házásoknac a' közönséges gyüle-
kezetekben való meg-áldattatásokat, a' Ta-
mito által az Vr nevében igen kívánoc, an-
nál-is helyesfebb rendben állattatni: a' mint
fok helyeken vagyon, mert alkalmatlan
dolog az, hogy a' honnét kell születetnei az
Ecclesiának tagjainak azok a' házasságba az
Ecclesiának tudása kívül kötelezik magokat.

4. Mind ezekből az-is meg-tetzic hogy
a' házasságnak e' két grádusi szerint, a' há-
zasságnak kötele is két grádus szerint oldatic
meg. Az első a' meg-mátkáfodás szemé-
lyeknek, a' második a' házásoknac, egy má-
stól való el-válások, mind kettőtől rendre
szollyunk; és elsőben is a' meg mátkáfo-
dott személyeknek el-válásokrol.

MASODIK RESZ.

*A mátkáfodásrol, annak nemiről,
és a' mátkáknak el-válásokrol.*

1. **A** mátkáfodás nem egyéb; hanem
házasságiszövetkezés, melyben ket-
tök közöt erős és bizonyos ígérati
vagyon a' házasságnak, illendőtanuk elöc.

2. Tanukat, emlétek a' meg írásban,
mellyek szükségesen meg-kívántanak,
hogy bizonyoságot tegyenek azokrol, mel-
lyek

lyek a törvényes mátkáfodáshoz meg-kivántatnak, a mi néműek a meg-edgyezés és a személyeknek illendőségek.

3. A meg-mátkáfodot személyek között való köteletség, egynéhányszor fel-bomlik, és a mátkák egymástól el-válnak.

4. Az a mátkáfodás mondatik tulajdonul fel-bomlani, mely először erős volt és helyes; mivel a hol semmi kötel nincsen, nints ott helye a meg-oldattatásnak is. Es mivel efféle mátkáfodások is esnek néha, s fel-bomol közöttök a köteletség (akarminé-műlöt legyen az) ezek is egymástól el-válni mondatnak, noha valósággal semmik és haszontalanok voltak, effélében pedig csak az mutatatik inkább-meg, hogy eleitül fogva haszontalanok voltak a kötelelésre nézve, de mind az által mivel effélében is taláztatik nehézség, erül-is akarokszollani.

5. Ezek a mátkáfodások voltak eleitül fogva haszontalanok és semmire valok. 1. Az alattomba való mátkáfodás. 2. A melybé az ígérlet jól nem lött. 3. A rokonságok és fogorságok között, kik a meg tiltatott grádulokon belől vadnak.

6. Az alattomba való mátkáfodást; csak semmire valonak mondó lenni; mert a mint fellyeb jelentém a meg-edgyezés úgy meg-kivántatik a mátkasághoz, hogy annélkül csak

csak semmi; a kik pedig alattomba mátkáfodnak: nints ott nyilván-valo és helyes meg-edgyezés.

7. Szabados meg-egyezésnek mondom azt: melyben sem az ítélet valami tévelgéssel; sem az akarat indulatokkal meg-nem háborittatik. Ez meg-edgyezés azért ki rekeszti az Error el-tévelyedést. V. meg-csalattatást és a kényszerítést.

8. Az Error el-tévelyedés négyben eshetik-meg: a személyben; annak szerentségében; állapottyában; minéműségében.

A személy felül való tévelyedés az; midőn valaki mással, nem azzal a kit ő itélne mátkáfodik öszve miné Jákób Rákellel akart, s azonban Leával csalták meg.

A személynek szerentségében meg-tsalatik néha valaki; midőn ő azt itéli, hogy gazdagoz véstsen, mely mind az által szegény. Allapottyában midőn valaki szabados, Nemes lévén: Nemes és szabados, gyanát mátkáfodit azzal a ki nem az.

Minéműségében is meg-csalatkozik valaki, midőn jó Erköltű jól neveltetetű szűz Leány helyet, erkölstelent és rékozlót, szűzességében meg-rontatottat talál venni.

Kérdés már ezekről. Mellyik meg-csalattatásnak neme bántya-meg a házaságot? Felelet.

1. A személyben való meg-csalattatás ha és

ha még nem, közöültek egy mással felbontya a köztök való szövetkezést. Mert nem volt meg-edgyezés annak a személynek elvétele felől, ha mind az által egymást ismérték a közösödés által, job lesz affélenek a jákób példáját követni és nem elni az ő magok jussával.

2. Ha ki gazdag gyanánt szegént vő, az semmi: nem bontya meg a szövetkezést.

3. Ha ki Nemtelennel mátkásodot sem.

4. A személynek minémüése felül való meg-csalatkozást meg-kell különböztetni. Az Erköltstelen tékozlo, &c. nem valhatik el.

Az Szüzességében meg-rontatottot felől az Isten törvénye azt tartya, hogy kövel verettség a fele agyon. Hát meg-engedi az el-válást.

Az emberek törvénye már most különböz és a processus más minnek-előtte nem edgyesültek, más minnek utánna.

Az edgyesülés előtt a meg-engesztelődésre és békeségre kel a Meny aszonnak a Völegényt szorgalmaztatni, ki ha nem akarja, el-válás lesz.

Az edgyesülés után való állapotban így kel elő menni: ha a férfi mástól való megferteztetését meg-értette és úgy edgyesült véle. Vagy hogy nem értette. Ha tutta né valának, mert azzal a cselekedetivel meg-

meg-engette annak vétékét, ha nem tutta-is; job az utánna is edgyüt lakniok.

9. Ez is a meg-csalattatáshoz tartozik, ha vala mely Leány, vagy aszszony, vagy ellenben férfi ollyal mátkásodot ki nem házasságra való természetű, hanem hideg, férfiuság nélkül való, tehetetlen. Mely nem csak a férfiakon, hanem még az Aszszonyokon is szokot esni.

Erről is szollani igen-szükségesnek itélem. Két féle az a fogyatkozás, vagy természet szerént való midőn valamellyik felet néző tagja nélkül vagy abban lévő igen nagy fogyatkozással vagyon, vagy történetből né természetből való. Ez ismét vagy mindenkorri és gyógyulhatatlan, mint a ki meg-he-réltetet, vagy a kit, vagy boszorkányok (a mint híjják) meg-vezettek effélék közöttis találhatik oly, kitesak egy személyre nézve tehetetlen, de másokra nézve nem; vagy gutta, ütés vagy egyéb szörnyű nagy nyavalya által meg-bántatik, vagy hogy tsak ideig való végre a házásoknak edgyike úgy mint az egészséges a fogyatkozást el-tűrheti égés és parázsnaságnak veszedelme kívül. It azért a bironak szorgalmatoson meg kel tudakozni, minémü légyen az a fogyatkozás melyről egyik fél házas panaszkodik; és ugyan szemlátomással is végi-re kel menni, vagy Borbélyok. Orvosok,

Vide Ratio-nem apud Zepp-de spó-salib. lib. 4. c. 20.

vagy hogy bősületes öreg aszszonyok által, kik esküvéssel tegyenek a dolognak mi volta szerént bizonyosgot.

Ha természeti tehetetlenségnek találta lenni, az el-válást meg kel engedni, sőt tulla jdonul itt, nintsen is el-válás mert még házasság sem volt. Okai.

1. Mert nem volt a meg-edgyezés tulajdon képpen. 2. Mert a házasságnak végei semmiféle tétetnek úgy-mint, mind a szaporodás mind a tisztátalan életnek el-távoztatása.

Ha pedig nem természeti, hanem accidentaria, történetbéli tehetetlenség és a dolog kétségben vagyon, tehát három esztendőig való edgyüt lakásra és az idő alatt az orvosok és Borbélyok által való gyógyítatásra kényszerítettnek melly el-mulván és mindeneke helyesen meg-probálván, ha a gyógyulás felől ugyan semmi reménség nintsen, mindenike ezen dologról meg-eskütertven az egészséges félnek meg-kel engedni a házasságot.

NB.

Ha ki eleitől fogva természeti tehetetlenségét észében vette és magában megtapasztalta, azonban még-is az egészséges személt meg-kötelezte a Magisztrátusnak e rut és hamis tselekedet el nem kellene szenvedni mert az Istenről szereztetet szent házasságot meg-motskolta és felebarátytá hamisan meg-tsalta.

10. Kényszerítésből való mátkáfodás az is, és a szabados meg-edgyezéssel ellenkezik, midőn valaki félelemből edgyezet-meg, vagy hogy részegségében vagy hogy a ki eszelős bolondozó.

1. A félelem nem egy fele: vagyon oly mely *rev erentialis* bészület tételből származik, vagyon ismét oly mely fenyegetésből vagy vereségből, ha azért a szülék által végyhez mégyen a mátkáfodás és a fiu vagy leány halgatnak, jók az olyan mátkáfodások, ama regula szerint: Qui tacet, consentit.

3. De más az a félelem, mellyel vagy fenyegetések vagy vereségek; vagy javaitól való meg-fosztatás edgyüt jár. Effele alkalmazósággal ha a fiu vagy Leány halgat és meg-bizonyosodik az; hogy azok az előtt meg-fenyegettettek, vagy meg verettettek azt a halgatást nem kel meg edgyezésnek tartani, és az ilyen mátkáfodás hirában való honnét ama mondás: *Nemo cogi debet ut contrahat Matrimonium*. Ha mindaz által, e félelmet vagy a szabad akarat szerint való testi edgyesülés, vagy hofszu ideiglen való edgyüt lakás követi, helyes lesz a házasság.

3. Ha valaki részegségében mátkáfodott meg-meg kel gondni, ha oly nagy részegség volté az, hogy ugyan meg-fosztatot volt esztétől az ember, és mit tselekedet részegségében

ben még észében sem jut, és újab jelekkel az ígértetett nem ujította; az ilyen ígértet nem kötelez; annál inkább nem ha a' Leánnak atyafiai szánzándékkal részegítettik-még a' férfit, & *vice versa*.

4. Az ezelős vagy bolondozó minémű legyen, ha a' mátkáfodás előn-is olyan volté vagy az után esset rajta; Ha mindenkorie vagy hogy vagyon szüneti és ottá ottá vizsgálja jő, ha az előtt-is meg volt. és mindenkorie; szüntelen való, fel-bontya a' mátkáságot; mert effélének semmi meg-edgyezése nem lehet. Ha pedig szüneti vagyon, és olykor lőt az el-jegyezés mikor az ezelős észén volt változhatatlan lesz a' mátkáfodás. Ha az a' bolondság, ezelőség a' mátkáfodás annál inkább a' házafodás után történt, nem bomlik a' fel. Ha mind az által az után következet ezelőség szakadatlan és mindencstől el-tűrhetetlen, és az nem az házafnak csalárdsága vagy egyéb practicája által szerzetet, és ha az a' feleségén három esztendőnél, a' férjén öt esztendőnél tovább tart, az után el-vállanak egy mástól. Leo. Imp. Constit. III. &. II2.

X. Ez Imperátornak mondását mind az által, némellyek tsak a' mátkáfodot személyekre terjesztik.

XI. Edig a' szabados meg-edgyezésének fogyatkozásáról; immár az-is meg-kivántatik,

tik, hogy az meg-edgyezés tellyes legyen.

1. Az a' meg-edgyezés mondatik tellyesnek, melyben az egyben való házafodásra közösleg való akarattok nyilván és világosan a' házafulando személyeknek minden tsalárdság és házás nélkül meg-jelentetik.

2. E' pedig meg-jelentetik vagy tsupán csak ígértetel, vagy valami jel, ajándék, adással. A' fiketel vagy némával való mátkáfodás valami külső jelentéffel.

3. Itt a' meg-edgyezés vagy átallyában való; vagy bizonyos ok alatt, vagy hogy másokkal nyilvánban szollyak, de *presenti* de *futuro* azaz; mely oly szokkal lézen mely a' jelen való időben ígéri az el-jegyztetést; vagy hogy jövendőre.

4. A' jelen való időben ígértetet mátkáfodás a' két félnek közösleg való meg-edgyezések, mellyet így fejeznek ki: En téged el-vezlek most házastársomnak, én hozzád ígérkezem most házastársul. El-jegyezek most mátkámnak.

5. A' jövendő időre ígértetet mátkáfodás az, melynek formája így vagyon: El-vezlek vagy el-jegyezek jövendőben. Mint a' ki ezt mondgya: El-adom tenéked e' mezőt jövendőben. Nem el-atta azzal; így e' mátkáfodásbann-is.

6. Az első mátkaságnak neme állandó és változhatatlan, ha más egyéb igaz és helyes ok

ok nem következnek reá. Az utolsó mely a jövőendő időre ígértek mátkáfodást, sem mire való, haszontalan.

7. Megkel ugyan vallani hogy valami csodás de ugyan ígérlet volt efféle mátkáfodásban, mellyel nem-is kellene jedzeni és affelék kemény dorgatást érdemlenének, ha elég okát nem adgyák, tértzésék megváltozásának: mind az által ha afféle ígérletet egyéb jó végre tőtte valaki, ugymint, hogy magának tovább való gondolkodásra vegyen időt és alkalmatosságot, mivel ez nagy és Istenes dolog azzal egyfzer s' mind abbéli szadaadságát is le nem kötötte, hogy tanátsát megváltoztathassa, ha csak ilyen volt mátkáfodások, ez erőtlen köteletség, s' felbomolhat.

8. Ide tartozik azoknak is mátkáfodások kik még a házaságnak idejét el nem érték; de az ő képekben vagy szüléjek Tutorok jegyzettek-el valakit számára. Ezek sem erőssék, hanem ha osztán, midőn a házaságra való, alkalmosos időt el-érik magok, is meg edgyeznek benne.

XII. Tsak semmik és haszontalanok afféle mátkáfodások is mellyek lésznek az Vri Rokonságok között. Ez ilyen, mátkáfodás nem egyéb; hanem a mely léfzen a vér szerint való Rokonok vagy atyafiak és fogorások között a megtiltatot grádusokon belől.

lől. Hogy azt nyilvánban megérthessék, szükséges a Rokonságnak grádusit le-irni bizonyos formában.

1. Ezeknek elsőben a' nevekről kellene szollani de felette szük volta miatt a' magyar szonak nem nevezhetünk fok ágakat.

2. Gradusnak híj ák it a' Nemzésnek rendit, mivel edgyik személy a' másiktól, mint egy gradusonként származik, a' magyarok Iznak mondgyák.

3. Azok a' Gradusok vagy egyenesek vagy oldallalag valok. Az egyenes ísmét, lemenő, vagy felmenő. Elsőben ennek táblája vagy rendi ilyen módon iratik le.

Eősöm Eősénec öfi.	Üköd ükinec öki.
Eősöd Eősénec attya.	Üköd ükinec annya.
Eősöd nec öfi.	Üköd nec üki.
Eősöd nec attya.	Üköd nec annya.
Eős jobb Apá.	Üköd v. jobb annya.
Apá vagy Attya.	Anyá.

Ez az alámenő gradusok.

Fiu.	Leány.
Unoka.	Unoka leány.
Unokám fia.	Unokám leánya.
Unokád Unokája.	Unokám unokája.
Unokád Unokájának fia.	Unokád unokájának leánya.
Unokád Unokájának unokája.	Unokád unokájának unokája.

Regula.

1. A fel-menő graduson, e' hat renden felül valok közönséges nével elinknek hivattatnac; az alá menő graduson pedig ezen alol maradéknak mondattnac.

2. A szülék és magzatoc között, és az igyenes lineán, mind alá-jóvők, mind felmenők között mindenestől fogva megtiltatott a hazaság, mivel a természetnek tisztettségé is azt kívánnyá, és a minden nemzetiségeknek erről való meg-eggyezésc. példának-okáért, ha Adám ma élne, meg nem házasodhatnéc, mert mindnyájunknak Atyánk volt. Eva sem mehetne férjhez. Eddig az igyenes linea szerént való gradusrol.

Az oldallaslág való rokonságoknak ezek a nevezetek

Apám bátyya.	Apám nényye.
Anyám bátyya.	Anyám nényye.
Jobb apam bátyya.	Jobb apám nényye.
Jobb anyám bátyya.	Jobb anyám nényye.
Esőm apjánac bátyya.	Esőm apjánac nényje.
Ükőd anyának bátyya.	Ükőd anyának nényje.
Esőd őfinec bátyya.	Esőd őfinec nényye.
Ükőd ükinek bátyya.	Ükőd ükinek nényye.
Bátya, egy atyától a nyától, vagy kivel egy apával vagy a nyával edgyek vagyunc.	Nénenc vagy hugunc atyánk, anyánc. v. anyánk egyikének leánya, egy testvérek. <i>Apám</i>

Apám ősenec vagy bátyjának fia vagy leánya, ezeket mi atyafi gyermekeknek hívjuk.

Apám nényénec vagy hugjánac fia vagy leánya.

Tábláját-is le-kellene irnunc, de a magyar szonac szük volta miatt nem lehet, hanem hol mi példákbol eszünkben vehettyüc erről való értelmünket.

Tanulnyunk erről egy néhány regulákat.

1. Az igyenes lineán az Apa és fia, egy gradusra, a jobb apa és unoka kettőre, jobb apád apja es az unokának fia, három gradusra vadnac egy mástol.

2. Az oldallaslág való lineán külömben számláltatnak a gradusoc vagy izek, mert mivel egy oldalrol a másikra nem mehetz, hanem azon által mégy, a honnét mind a két oldal ki-származott mint közönséges törsokből, szükség hogy arrol a kinek rokonságáról vagyon a kérdés, annak a két rokonságnak köz szüléjekre meny. fel. és viszont inaét alá a másikra, kiről-is kérdés vagyon, példának-okáért.

T H A R E

Abraham Nakor
Isák Bethuel.

Ha tudni akarod hány gradusnyéra vagyon Isák Bethuelctől az atyafiságban; tehát

Ífjakról Abrahamra az ő attyára, onnét Tharera az ő őfíre, meny-fel, harmadszor Tharéről Nákorra az ő másik fiára. Nákorrol végre Bethuelre száll alá; és így megtalálod hogy Ífak Bethuelből négy gradusnyára vagon.

2. A' személyec pedig kiknek egy más közt való rokonságokrol vagon a' kérdés, vagy egy aránt való megszűrésben vadnac a' közöséges törőktől, mint a' most megigirt példában, vagy hogy nem egy iránt, példának-okaért.

T H A R E

Abrahám	Nákor
Ífak	Bethuel
LABAN.	

NB:

E példában Ífak betuellel Tharetul egy aránt vadnac, Lábán pedig megszűrésben egy graditsal.

Ezokról is jegyezzünk meg egy néhány regulákat.

Duplex enim est generatio: unius personae nempe Thare.

1. Az oldallaslag való lineán, kik egy aránt távolj vadnac az erdetül vagy törőktől, úgy mint az egy testvér, bátyánk és nénénk, két gradusnyára vadnac egymástól, mint Abraham és Nákor.

2. A' kiknek az Attyok vagy anyok egy, kiket atyafi gyermekeknek hívunk, négy iznire vadnac egymástól, mint Ífak és Bethuel, ímért az Attyád nényének fia,

és az

és az anyád nényének vagy bátyának leánya, mint Jákob Raketől

Bethuel

Rebeka --	Lábán
Jákob ---	Rakel.

3. Az atyafi gyermekeknek fia, leányi, egymástól har gradusnyára vadnac, mint.

T H A R E

Abrahám	Nákor
Ífak	Bethuel
Jákob	Lábán.

Azon oldallaslag való lineán, kik nem egy aránt távolj egymástól a' köz. törőktől, illy regulából tudathatnak meg.

Az atyám testvér ötse vagy bátya, az én egytestvér bátyámnak fiától vagy leányától három gradusnyára vagy iznire vagon; mint Abraham Bethuelből.

T H A R E

Arahám	Nákor
	Bethuel.

Több példákkal nem élek, mert ezekből könnyen meg értheti akar ki-is, mind az egyenes lineán, mind az oldallaslag való, hanyad izen való legyenek fiak, leányok, unokák, rokonságok egymáshoz.

Nem. A' Pápisták ez aránt is mely igem elvélyedtek az igazságtól, én arrol it

B

nem

nem disputálok. *Lasá Bezat de Repudi-is & divorti-is Chamirei Panstrat.*

Eddig az atyafiak között való gradusokrol vagy izekről szollánk; már térjünk fel tőczélunkra, tudni-illik hanyad izen való rokonságok között tiltatot légyen-meg a házasság. Errül-is két regulát tanullyunk:

1. Az oldallaslag való nem egyenlő lineán vagy izen, senki feleségül el-nem veheti, vagy ahoz férhez nem mehet, a ki szüléje gyanánt vagyon, minéműek az Atyám nényye, anyám nényye, vagy hugjok, mert az Vrezt meg-tiltotta. De az igaz ok tanította, hogy a mint az atyáddal és anyáddal való házasság meg tiltatot, ugy a nagy atyáddal &c. és midenekkel a fel menő egyenes lineán, mind a leg felső izig vagy törőfőig, így a fiadnak leányodnak nevezetiben befoglaltnak az unokáid, és mind azok, kik a le menő egyenes lineán vadnak mind a leg utolsó izig: azon modon itt is az Atyádnak, anyádnak nevezetiben befoglaltnak az Atyád bátya, anyád bátya, atyád nényye, anyád nényye, és ezeken felül valok; a fiaknak és leányoknak nevezetiben, ezeknek fiok és leányok is értetnek, melynek illy okát adgyák az *Itusok* hogy az atyád és anyád nényye és azon a lineán fmenő személyek a testvér bátyádnak és névédnek fiaival öszve vettetvén azoknak szüléjek

léjek gyanánt vadnak, kikkel egyenlő izen vadnak az oldallaslag való lineán p. o. az atyád bátya atyád, az anyád nényye anyád, az atyád nényyének a nényye öföd &c. helyet vadnak melynek az atyafi gyermekek között femmi helye nincsen, mint a következő régula meg-tanította.

2. Az oldallaslag által ellenben való lineán pedig tsak a második gradus tiltatot meg, mind Isteni s mind emberi törvénnyel, az az, azok között a kik egytestvérek, melytül még a természet-is irtoznék. *Ellenverés.* Hát kezdetben, az Adám fiainak szükség volt az ő hugjokat és nényyeket elvennie feleségül. *Felelet.* De az a tselekedet melynél régib volt a szükség kényszerítéséből, annál inkább kárhoztatob lőt osztán a vallásnak meg-tiltásából a mint sz. Agoston szol. Azok között pedig, kiket atyafigyermekeknek hívunk, az Isten (nem tsak meg-nem tiltotta, hanem (ha a példának valami ereje) meg-is engedte és szerzette. 4. Mof. 36. 11. mert a Mahalali, Tirfa, Hoglah és Milka és Noah, mind a Selophad leányi az ő attyoknak bátyának, fiaihoz mentek vala férjhez. Ez a magyaroknak félálsék ujságnak, holot az Egyházi Articulusfunkezen dolgot tanította.

J A K O B

Joséf

Dina

Ephraim

B 2

Nem

3. Mof.
18. és
20. 19

Aug.
de Cf.
vit.
Dei lib.
15. c. 16.

Vide
Artic.
Majores. art.
23.

Nem szabad Jofefnek Dinát el-venni, mert egy testvérek ök, de Efraimnak szabad a Dina leányát. Ha pedig némely helyekben nincs szokásban effele házafodás, s botoránkozás nélkül meg-fem lehetne, ott az Apostol tanítása szerént, nem arra kell vigyázni a mi szabad, hanem a mi hasznos és éppületes. Erthed eddig a Vér szerént való rokonságok között mint szabados és kik között a márkaság és öfve házafodás.

XIII. A fogorság a rokosságnak valami képe, melynek is oly ereje vagyon, hogy nem akar mely fogorságosok házafodhatnak öfve.

A fogorságban pedig hogy a rokosságnak valami árnyéka légyen, meg tetfizic ionét, mert a kik öfve házafodnac, azok egy testé léfznez, melyre nézve edgyik fél a másik rokonánac mint egy rokosságnak kell lenni. Erről is jegyezzünk fel egy néhány rögulákat.

1. Az egyenes lineán alá és fel menő személyek között a fogorságban szinte ugy tialmas a hazaság, mint a véri rokonságok között, példanaco. az Ipa a menyét, a vő a napát, az Ipad apja, unokája feleségét, az unokád férje a napád anyját, a mostoha atya mostoha leányát, a mostoha fi mostoha anyját, a mostoha atyának atya a mostoha fiunak leányát, a mostoha fiu-

nak fia, a mostoha anyánac anyját &c. nem inkább veheti el, mint az atya az ő maga leányát, a fiu az anyját a nagy atya unokáját, az unoka a nagy anyját.

2. Az oldallaslag való nem egyenlő lineán, sem az atyád bátya testvér atyád fiánac feleségét, mellyről hivattatik Ipanac bátyának; sem az anyád bátya a nénéd fiánac feleségét, mellyről hivattatik Napac bátyának; sem a férj az ő felesége apjánac nényét, mellyet ő hij Ipa nényénec; vagy a felesége anyánac nényét, kit napac nényénec hij; el-nem veheti. Azon itéletben kel lenni az Ipad apjánac, és a napad anyánac testvér atyafiáról, és az unokánac feleségekről és férjéről, mivel amazok szüléc, ezek pedig amazoknak gyermekek helyet vadnac.

3. Az oldallaslag való egyenlő lineán, sem az egy testvér atyafi, más testvér atyafiánac feleségét el-nem veheti, sem az egy testvér nényé, másik testvér nényénec vagy hugánac Vrához nem mehet, szinte ugy mint az egy testvér atyafi ac egybe nem házafodhatnac. Sem pedig a férj felesége testvér nényét el-nem veheti, sem a feleség férje bátyához vagy akarmi testvér rokonához nem mehet, mert a fogorsággal egymásnac atyafiaivá löttek.

Iunét könyü meg fejteni ama kérdést:

Az özvegy férfit el-veheti meg holt felesége bátyjánac feleségét, és viszont az özvegy atzszony nem meheré meg-holt férje egy testvér nényénec vagy hugánac férjéhez? Nem, a' fel-jedzett okokért.

Ellenvetés. Az Isten nem tsak meg nem tiltja *Mof. 5. k. 25. v. 5. 6.* hanem ugyan parantsollya az atyafinac az ő testvér meg-holt atyafinac feleségét elvenni. Azért, &c. Neveli e' kérdésnek nehézségét az is, hogy ezen dolog nyilván tiltatit *Mofestől. Mof. 3. k. 18. v. 16.* A' te bátyádnak szemérmét fel nefedezd, mert a' te bátyád szemérme az.

Felelet. 1. Azt tartják némellyec hogy itt az atyafiac nevezetén, *fratrum nomine*, a' távoljab való rokonság értetic, kiknek házaságoc meg nem tiltatott, mert egyéb ként Isten, Incestust, vér ellen való paráznaságoc látatnié parancsolai; és ezek azt mondják hogy a' Luda példája is vétkes volt, melyről nem illik himet varrani. De ellene állanac ezek:

1. A' kik Sidoul tudnak nem kételkednek benne hogy e' szo יבא igy magyazatatic: el-venni meg-holt testvér atyafinac feleségét. Ismét Vradnac testvér ötse יבא Angyod, testvér bátyád felesége, melly szent Máthénál is igy fejeztetec. kifoutoson és értelmesen, ἐπιγαμβροῦν, melly azon-

jegyzésü a' Sidoval, Láfd Teremt. 38. v. 8. holott a' hetven Tolmátsoc igy fordittyac: ἐπιγαμβροῦν. Azért noha a' mi a' testvér atyafiakrol rendeltetec volt tulajdonul, a' távolyabbokra is tartozott bizonyos Casusban; nem helyes azért ám azokat kirekeszteni. 2. Ludánac tselekedetec könyű vétkeinek mondani, de meg-bizonyítani nehéz. 3. Nem hiheti senki hogy a' Sadduceusoktol Vrunknak támasztatott kérdésben, a' hét atyafiac felől távoly való rokonságoc érttetnénc. 4. Naominac ama' szavai: Térjetez haza édes leányim, miért jönetec el én velem, avagy vannaké énnékem több fiaim az én méhemb en, hogy lennéncé nektek férjetez, &c. azok a' szok nyilván megmutattják, hogy a' testvér atyafiac érttetnek abban a' törvényben tulajdonul és elsőben, a' több közel való rokonságocot pedig, tsak következés szeréat. 5. E' törvény azért ama' másinac, *Mof. 3. k. 16. v. 16.* tsak ki-fogása, melynecki-fogása ugy-mint melynek kiváltképpen való oka vagyon, a' miért igy kell lenni, melyre nézve nem vonatni például elő: Ebben vagyon pedig a' dolog, el-ösztotta volt Isten azt az nemzetiséget, nem tsak a' tizenkét nemzetiségekre, hanem a' ház népeknec fejzeire-is, kik kö-zött mivel az első szüörtt vala az első, az egész ház nép arrol neveztetec vala, hogy

Ruth.
1. 11.
v. 12.

Calvin.
in locū
Leviti-
ci.

Ter. 38.

felettéb el ne számofodnának; azért rendel-
te volt az Vr, hogy ha az első szülött addig
élt volna míg házasságot érvén a' ház nép-
nek feje lenne, azonban ha férfi magzat nél-
kül meg-halna, akkor az ő utánna valo nő-
telen test vér őtse venné el az ángyát, hogy
így mind az első szülőfégnek, mind a' báb-
tya feleségének lenne örökösé, ugy pedig
hogy a' mely magot támáasztana az ő bábtyá-
nak nevéől nevezetnék, hogy így is min-
egy el takarattné az a' vér ellen valo háza-
fodásnac gyalázattya. Azért ez a' törvény
csak a' Sidokat nézi vala, a' harmadic
könyvben valo pedig közönséges, minden
időre és nemzetségekre tartozo.

KERDESEK.

1. Csak a' mátkáfodással szerzetiké fogor-
ság? E' kérdéfnéc okai s' mivel meg-tiltya
a' lőntörvénye hogy az anyját és annak leá-
nyát el-né vegyem, vagy hog' két egytestvé-
reket; ha meg hal a' mátkámig haza vin-
ném, te hát az ő anyját, vagy egy testvér
mátkáját szabad el-vennem. 2. ismét: mivel
azt a' ki testvér, atyámfánac vagy az Apám
bábtyánac, vagy annak fiánac felesége volt,
nem szabad el-vennem, feleségül; ha meg
halna, vagy a' testvér atyafia, vagy apám
bábtyok, vagy akar mely rokonságom, a'
meg-tiltor gradusokon, ezken belől, mi-
nec

nec előtte mátkáját haza vinné, szabad vol-
naé énnékem annak mátkáját el-vennem?

Felelet. I. Némellyek azt állattya hogy
tulajdonul nem szerzetetik ilyen modon so-
gorság, mind az által helyesebben cseleke-
szik, ki effele házasságot el-távoztattya. 2.
Némely azt itelli hogy noha azok között há-
zasság nem volt, mind az által jobb ittis az
Apostol tanítása szerént, nem azt követni a'
mi szabados, hanem a' mi hasznos; mind az
által ha ki affelét vőt vagy veñi akar, mivel
nem vér ellen valo házasság és nem tilalmas,
nem kell abban meg háborítani.

2. Hát a' mátkáknac vagy a' házasoknac
edgyikénac halálával el-töröltetik az élet-
ben meg-maradottal valo fogorságok a' meg-
holtnac atyafiaival.

Felelet. Vgy tanitanac némellyek, hogy
a' fogorság el-mult ugyan; de meg-kell ma-
radni a' tilalomnac a' közönséges tisztetésé-
gért, jo is ez, és az el-válás által is így tar-
tom, csak el-töröltetnee lenni a' fogorsá-
got, mert midőn, az a' kötel meg-oldatak,
mely sok tselédeket egyben köt vala, azok is
el-válnac a' kik egyben kötettek volt. De
ugy hogy azt az edgyestüléfnac emlekezetie
meg-tartani a' közönséges tisztetés parán-
tsollya.

Jollehet nem a' fel-tett czéлом, hogy e'
rövid írásomban koltszas disputatoria, kia-
térül-

Itti I.
Si qua
D. de
ritib.
nupt.
Beza.

térüllyec, de mivel az is a' kezünc alatt lévő dolognac világoztatására szolgál, egy néhány kérdéseket melynél rövidebben lehet meg-fejtec. Isten tiltotta-meg Moses által azokat a' rokonfágokat és Sogorfágokat, kik között nem lehet a' házasodás, 1. Mos. 3. 18. és 25. részekben.

1. Meg kellé minden embernek azon a' tilalmon állani; vagy hogy vagyon valakinek arra méltósága, hogy azokból a' törvényekből sáfárkodgyéc, és a' kinecakarja meg-engedhesse a' meg-tiltatot izekbenis a' házasságot?

Tsudálatos itt a' Pápáknac, tsudálatos a' Pápiáknac elméjéc, kik néha felette igen szoroffan akarjác meg-tartani, nem a' Moses törvényét, hanem az Ecclesiánac rendelkezét, hogy a' hetedic gradusig egy időben, most pedig az ő számlálásoc szerént a' negyedikig, melly valósággal nyolczadikat térsen, szoroffan paranasollyác, hogy mindenektől meg-öriztesse: azomban forditryác elméjeket, és ha nékiec tetszic, tsak az első izben való házasságra szoritryác a' tilalmar, halljad: *Az atya és az ő leánya között, az anya és az ő fia között való edg zesülés tiltatott-meg, a' természetnek törvénye szerént, a' több edg zesülésék pedig, a' rokonfágok és Sogorságok között nem.* Nem tsak mondgyác pedig ezt a' Pápánac hizelkedő, hanem

hanem praktikállyák-is, halljuk mit tselekeszenc: *mit tselekedhetik a' Pápa a' Romai Pápáknak viselt dolgaiból, meg-tetszik, mert a' mostani Portugallianak Királya Emmanuel, két egy test vér asz-szonyokat, kiknek most egygyike él, egy más után vött magának feleségül, úgy hogy az elsőnek is el-végezte házasságát. A' mostani Angliai Királyné-is (igy mond) a' mostani férjének bátyjánál volt az előtt férjnél. Az iffiabbik Ferdinandus-is Siciliának Királya az ő atyjának test vér hugát Loannát, ki még most is él, vött magának feleségül, az hatodik Alexander Pápának engedelméből. Könyű volna effélé szemeteket az ő magok irasiból egybe sepregetni, de nem-szükséges, mivel magok-is ezent tanétyták és hizic. Mi pedig azt mondgyuc, azt állattyc, hogy a' Moses által ki-adatott a' tyafiságnac gradusának meg-tartására minden embernek oly kötelelsége vagyon, hogy a' zenki el nem bonthattya, senki abból nem sáfárkodhatic akár Pápa, akár ő nálánál nagyobb légyen, mellyet ez okokkal erősi-tünk.*

1. Mert ezec isteni törvényec, mellyeket Moses által ki-adott, a' vér ellen való tisztátalanságnac el-távoztatásáért, minek okáért az ember el nem törölheti az Isten méltóságának sértődése nélkül, oka ennek ez; mert

Cajet.
in 22.
Thom.

Rubens
in libr.
Sent.
distinct.
11.

ez; mert a' ki a' törvény alá vettetett, hogy annac engedgyen, az nem sáfarkodhatic a' törvényből, mert a' sáfarkodás által ellenbe ellenkezie a' törvényhez valo engedelmességgel. Továbbá a' törvény nem is volna törvény ha nem kötelezne, nem köteles pedig, az melyből kész a' sáfarkodás.

2. A' természet törvényéből egy ember sem sáfarkodhatic. De ezek a' törvényec, mellyektől szo vagyon, természetec törvénye. Azért, &c. Hogy pedig ez természetec törvénye legyen, meg-tetzik ebből, mert sem a' Ceremoniás, sem a' polgári törvény nem kötelezte a' pogányokat; e' pedig kötelezte. Lásd *Mof. 3. k. 18. v. 3. Az Egyiptom földének tselekedete szerent, a' mellyben lakzatok, ne tselekedgyetek azon képpen a' Kanahán földének tselekedete szerent, a' mellyben bé-vizitek, ne tselekedgyetek, és azoknak rend tartások szerent ne járjatok*, és minek-utánna ez rokonságról és Sogorságról valo törvényeket el-végezte volna, az után *v. 24. 25. így parantsol. Ezek között edgyikkel is magadat meg ne feriettesed, mert mindezekkel ferietteték-meg magokat a' pogányok, mellyeket énti elöttetek ki-űzők, mellyeknek miatta a' föld meg feriettetett, és az meg-büntettem az ő gonoszságokért, hogy a' föld az ő lakosai ki-akádgya. Valamely törvény*

vény a' pogányokat-is kötelezi, az nem Ceremoniás, sem nem polgári törvény, hanem erköltsi: ez pedig ugyan természetec törvénye.

3. Mert nints emberi hatalomban hogy az Isten törvényét vagy el-töröllye, vagy exceptiot, ki fogást, tsinállyon maga abból, mert így az Isten törvénye semmisé tétetnek, exceptioval-is ki-élhet, a' hol maga az Isten nem excipial? és két egy mással ellenkező mondasoc igazac lennénc; mert igaz ez: Senki el nem veheti az ő meg-holt feleségénc egy test vér nényét; ezt-is azomban igazsactartyác ok; A' Portugalliai Királynac a' meg holt feleségénc egy test vér máhiját, szabad el-venni.

Második kérdés: Az igaz valláson lévőknec mátkáfodásoc a' hitetlenekkel vagy eretnec, bálványozo valláson lévőkkal erős és állandó lehet? E' kérdést kétképpen érthetni. 1. Ha a' mátkáfodáskor mind kető hitetlen volt, de azonközben, edgyik az igaz hitre tért. 2. Ha mind ketten az igaz valláson valoc voltac az el-jeyzéskor, de azomban edgyike eretnekségre vetemedet. *Feleles.* Akar elsőben, akar az után történt legyen az a' vallásban valo felemáság, de nem szabad fel-bontani, ha a' hitetlen véle akar lakni a' keresztyénnel. 3. Bár efféle házasságnac és meg-mátkáfodásnak-is, hirée

se hallanoc az Isten népe között. De oh idők! Oh erköltsők! Mittehetünc e szo fogadatlan néppel? meg kell a fogadást állani, bizonyítását értsüc. Sz. Pál mondgya: *A mely Aszszonyi-állatnak hitetlen férje vagyok, és az véle akar lakni, el ne hadgya az aszszonyi-állat azt.* A férfi felől is izünte olly mondása; *Ha valamely atyafinak hitetlen felesége vagyok, és a véle akar lakni, azt el ne hadgya, add hozzá ezt-is: Mert a' hitetlen férfin meg-szenteltetett az ő feleségében, és a' hitetlen aszszonyi-állat az ő férjében.*

E' mondásoknac értelme, hogy annál nyilvánbban meg-teséc, egy néhány pontokat tészek-le:

1. Igaz hogy az Apostol e' helyben, né a' mátkáfodástól szoll, hanem az immár véghez ment házasságról, de azon oka vagyok mind a' kettőben valo áihatatos meg-maradásra, mert ha a' hitelennel valo házasságnak állandonac és erősnec kell lenni; ugy a' mátkáfodásnak-is, mellyen kezdetett a' házasságnak kötele.

2. Az Apostol elsőben azon egy valláson lévőknec házasságot fejlől illy tanúságot ád az Vrnac nyilván valo tudományából, hogy nem szabad el-hagyni edgyiknec a' másikat, tudni-illie a' mint Vrnac taníttya, a' paráznaságnac vétken kívül, *v. 10. 11.*

hagy-

ha penig valamellyic vakmerőül el-hadná, férjhez ne mennyen, &c. hanem meg-békellyéc az ő férjével.

3. Hát inamár tovább, ha a' házasfoknac edgyike hitetlen lejend minémüc elegend, valánacakkori időben, ollyanoc tudni-illik, kiknek edgyike keresztyén, az az: a' Christus vallásán volt: a' másodicepenig pogány, mit tselekedgyéc az ollyan keresztyén? ha az a' hitetlen véle akar lakni, az az: tsendesen, békével, a' Christust és az ő tudományát nem szidalmazza, feleségét azért nem veri, rongálja, nem rutittya, téz velygéfere erőszakkal nem kényszeriti; tartozik a' házasságban vele élni, el-nem hagyhattya azt. De ellenben ha valamellyik fél hitetlen lévén, nem akar a' keresztyén házastársával lakni, még penig az ő igaz vallása ellen valo gyűlölségből, így immáron, nem vetterett a' szolgálat alá az atyafin, vagy a' keresztyén aszszony ez illyé dolgokban, az az, személy lészén. Tud-meg azért hogy nem engedi meg az apostol az hiveknec a' hitelenektül valo el valást; hanem arra tanit, hogy ha ők amazoktól el hagyatnac, és azok őtőlők el-válnac, meg-szabadulnac illyen modon a' kötel alól.

4. Efféle el-hagyáson nem kell érteni csak a' valóságos el-menést az ő házasságnac házából, és társaságból oly szándékkal hogy

hogy többé vizsgálja nem jő, hanem ezeket is úgy mint; ha vakmerőül a mely házasság béli jó akarattal tartozik néki, meg-nem adgya: ha el-fzenyvet heterlen kegyetlenséggel tartya, úgy hogy életének jelen való veszedelme forogjon benne, ha lefelkedik titkon az ő élete ellen, és valami hasonlitos ez el-hagyáshoz, és erre vitettethetic. *Kérdés* hát ha a keresztyéntől az ő keresztyén házasa társa el hagyattatic: ide alább szollunk arról.

5. Azt is meg-kell tudnunc hogy nem szabadit az Apostol senkit arra, hogy efféle hitetlennel egybe házalodgyék, hanem azt tanittya, hogy ha meg lőt azzal volo házasság, nem lehet azt fel bontani.

6. Nem kitsiny nehézség vagon márma felőle, ha a hitetlenen érteni kellé a mi időkbeli Eretnekeket, bálványozokat, Socinianusokat, Pápistákat &c. vagy hogy csak a Sidokat, Törököket &c. melyről így némely: Ma jollehet a Pápistákkal hasonló dolgokat tartják lenni némellyec, de mind az által ezefen meg-kel gondolni mitsodakülöbség légyen, hogy vakmerőül valamit ember ne tselekedgyék. Más-is azt mondgya hoy jól meg-kell különböztetni a dolgokat és személyeket. Az hogy tapogatóz kell it járni e nagy emberek itéllések tzerént. En nem kétlem hogy az Apostoloknak azon

tani-

tanitása, ne tartoznék azokra, kik a' Nő Istennek és a' Sz. Léleknek örök Istenségét, a' közben járo által lőt váltságnaac valóságos és bizonyos voltát, és sok egyéb fundamētomos hit-ágázatot, tagadnac; ismét, kik teremtet állatot, Angyalokat, és boldogult embereket, ostyát, Isteni tisztelettel imádnac, a' hittül el-szakadtak, az egy Idvezi-tővel meg-nem elégeszaec, ördögi tudományt tanitanac meg tiltván a' házasságot, és a' szabados eledeleket és többeket efféleket. Azis ide való hogy a' Pogány sem szidalmazhattya többet a' Christus igaz tudományát, annac követőit pokolra nem itéli oly vakmerőül mint ezek, vallásáért gyűlöli, véle háborog &c. Miért ne lennéac hát oly értelemben hogy a' hitetlenen szinte ot érteni kell ezeket mint amazokat.

Mit kel tselekedni ha a' mátkáknac eggyikénec távol létemiat, a' házasságnac véghez vitele meg-bántatik?

FELELET.

I. Meg-kell tudakozni távolléténeac okát, mert vagy hogy akarattya ellen és kételen keller el-távozni, vagy akarattya szerént. Ha akarattya szerént ment-el meg kel tudakozni mi végre, és elmével ment-el, mennyi ideig mulatot oda, és haza nem jővetelinec mi okai lehettenec. Néhol a' Re-

G

for,

Calvin.
in locum.

Beza de
Repu-
diis &
divorti-
is pag.
75.

2. Theſ.

2.

1. Ti.
moth.

4.

3. Ké-
des.

formata Ecclesiákba illy rend tartás vagy on effől, ha a vő legény az ő mátkájának tudásából es tisztelteséges dologban, a véghez ment házasság előtt mezfze menénd, és oda egészefztendeig mulatánd, noha meg-intet a haza jövéfre, és az ő mátkája ugy kívánnya, másfél holnap alatt háromszor felhirdetvén mind az ecclesiában, mind a magistrátus előtt; meg-engettetetik néki hogy mátkájától fel szabadullyon, és férhez mennyen, hanem ha az compareal és igaz okaitadgya mátkája meg-vetéséne, a magistrátustól reá kényszeritetik hogy mátkáját hazavigye, ha pedig az aszszony vagy leány az ő mátkájának, akarattýából mezfze menénd, ezen jus tartásék meg, ezen kívül hogy a férfi annyi ideig nem tartozik várni.

2. Ha pedig ki rudodik hogy vagy a vő legény, vagy mátkája gonosz szándékkal, hogy meg-tsallya mátkáját, ment-el, azon kell minden modon lenni, hogy tisztéről, meg-intetetésék, mely midőn helyesé végben vitetic, vagy hogy meg-késértetic szorgalmaton, és amaz ugyan viszsa nem jö, háromszori fel-hirdetés után, mint az eléb-be ni meg szabadul mátkájától, mint Desertortul, el-hagyótul.

3. Ha oly dolog találtatnék-is hogy valakinec tsalárdsága által állana félre, vagy elszöknée a mátkáknac valamellyike, azt kemén-

ménnyea meg-kell büntetni, és ennek fellette tartozik a személye-is előállatni.

4. Ha pedig kételességből, ugy mint, vagy hogy fogoly, vagy meg-betegedett, vagy szám-kivettetett, vagy fenytékkal rettetett-el, tehát vagy az hogy oda mégyen (ha lehetséges) a hol mátkáját fel-talállya, vagy hogy az ő meg-jövetelit, ha szintekésőn léssen-is meg-várja, vagy halálát bizonyoffan meg-hallya. Mert nem kell azt Desertornak tartani, a ki kételességből távol vagyon.

Negyedik kérdés: Hát a fogadás-tétel, mellyel a magok meg-tartórtatására kötelezik magokat, vagy a férj, vagy az aszszony, fel-bontyaé a mátkaságnak kötelét?

Felelet: Igy szólnak ehez a Tridentumi gyűlésben az emberek: ha ki mondándgya hogy még a véghez nem ment házasság a mátkáknac edgyikének a szerzetesek közzé való maga be adásával el nem bostatik, átok légyen. De mi azt mondgyuk hogy ez a szerzetesek köziben való be-menés azon merő babona, és az a fogadás-tétel nagy vétek, annál-is inkább hogy mátkájának egyzer adott hitit meg-szegte, és így hitetlenné lött. Mi nálunk Istennek hálá efféle Casus nem occurral, minek-okáért könnyen el mehetünk mellőle.

Eödik kérdés. A lelki rekonság vagy

főgorság, az az, a komaság, keresz-apá-
anyaság, a fogadott fiaság és leányság, he-
lyesakadéki, a házasságnak?

Bell. de patr. cap. 30. 1. A Pápiák azt tartják: A lelki ro-
konság &c. az Ecclesiátul méltán vitetik a
házasságnak akadéki közzé.

2. Mi pedig mivel tudjuk hogy a ko-
maság, keresz- apaság- anyaság, fogadott
fiaság, semmi lelki rokonságot nem szerez,
és az Isten könyve- is sohol ezek között való
házasságot nem tiltya, híváságnak és emberi
találmánynak tartjuk lenni. Magok- is meg-
vallyák pedig, hogy az csak az Ecclesiának
rendelése, de helyes és bé-vehető okon,
ugy- mint, mert a komaságban edgyik a
másiktul lelki lételt vészen, azért tartozik
annak kivált- képpen való betsület- tétellel.
De honnét bizonyitják? Az ujjá- születes-
ben vésznek az Isten hivei a Szent Lélektül,
nem a keresz- Apátul, anyátul lelki lételt.
Oh ut- vesztettek, honnét tanulljátok efe-
féle hijában- valóságot!

HARMADIK RÉSZ.

A Házafoknak el- váláfokrul.

ELSŐ KERDES.

Meg- lehet- é és miképpen a házasságot
fel- bontani, a házafokat el- váláfztani?

1. A' po-

1. A' pogányok közt a házafok el- váláfá
szokásban völt: mint sok példák bizonyit-
tyák. Seneca- is így mond felöle: *Excunt*
matrimonii causa, nubunt repudii.

2. A' Sidóknál- is mint Vrunck bizonyit-
tya: meg- mondatott, valaki el- hadgya az
ő feleségét, adgyon néki el- váláfurul való
levelet. A' Fariseufok- is: miért parancsol-
ta Moses hogy a' férfiu el- váláfurul való bi-
zonyyság- levelet adgyon az ő feleségének,
és azt el- hadgya. Noha Moses azt nem pa-
rancsolta, hanem a' mint Vrunck megen-
emendállya öket. A' Moses a' ti ziveteknek
keménységeért engedte völt- meg &c.

3. Hát a' Keresztyének szabad- é valami
okból? Meg- kérdék Vrunctul a' Fariseufok
ilyen módon: *Szabad- é embernek el-
hagyni az ő feleségét akar mi okból,* melyre
Vrunck azt felelé: *Nem olvastátok- é hogy a'
Teremtő az első teremésben férfiat és a sz-
szonji- állatot teremtett, és azt mondotta:
Ezért el- hadgya ember mind atyját, any-
nyát, és ragaszkodik az ő feleségehez, és
ketten lesznek egy testé. Azért immár
többé nem kettő, hanem egy test. Azért
a' mit Isten egyben szerkesztett, az em-
ber el- ne váláfssa.*

4. Avagy h'it ugyan mindeneftül- fogva
meg- tiltatott- é az el- válás, és semmi ok-
ból nem engedtetett- é meg? Szabad két

De Be-
nificiis
libr. 3.
cap. 16.

Mat. 19:
7. 3. 4.
5.

Idem i-
bidem.
Ita Ló-
bard. li.
4. dist.
42.

ökből. Edgyik a' parázñaság, másik az el-hagyás. Az elsőt Vrunk maga tanittyá mikor így mond: *Mondom néktek, valaki el-hagyja az ő feleségét, hanem ha parázñaságra, és mást vejjend, parázna legyen az, és a' ki (ok-nélkül) el-hagyattartott asszonyt vésszen feleségül az-is parázna legyen.* Nyilván vagy on azért, hogy a' parázñaság elégséges oka el-válásra.

Szent Pál a' hitetlen embernek a' keresztyéntül való el-menését midőn véle nem akar lakni a' keresztyénnel, elég öknak mongya az el-válásra, mert ha a' hitetlen elmégyen, mennyen-el, nem vettetett köteletség-alá a' keresztyén férj vagy asszony efféle dologban.

5. Ezek nyilván vadnak az irásokból melyből meg-telnek mitsoda szabados vagy tilalmas a' Keresztyének között.

Először az el-válásnak oka nem engedte-tett meg a' keresztyénnek, mert a' parázñaság-is meg-tiltatott, és Sz. Pál-is arra tanít, hogy az el-hagyást nem kérheti a' Keresztyén, kinek házas-társa hitetlen. Másodszor, ha nem mindenesül fogya illendőül viseli-is magát, és még a' gyűlölségnek alkalmatosságát adgya-is edgyik fél, de azért nem szabad el-válni; hanem ha a' házasságnak hite vagy kötelét egyenesen meg-bántya,

tya, melly a' parázñaság, és az el-hagyás vagy hagyattatás által lesz.

Ezek vólnának a' Sz. irás szerént az igaz és valóságos el-válásnak okai. De a' Papi-sták ez-arántis sem magok nem nyugofznak, sem minket nyugodni nem hagynak, illy kérdés támad azért mi közöttünk és ö közöttök.

II. A' keresztyén embernek házas-társátul való el-válása után szabad-e meg-házafodni, és az asszonymnak férjhez menni? Eök azé mondgyák nem szabad. Concil. Trid. Sess. 24. Cap. 7.

Kérdés az el vá lástul.

I. Némelleyek a' Papi-sták közül ezen dologot bővebben magyarázzák, meg-külömböztetik a' kötelet vagy köteletséget, a' közösülést és az edgyütt lakást. A' közösülés, egy-más testén való hatalmok, jufok. Az edgyütt való lakás, hogy az asszony férjénél-lakjék, és mind ketten azon egy ház-néphez valóok legyenek, s' abban ez Atya, ama' pedig anya légyen. Továbbá meg-külömböztetik a' hitetlennek a' keresztyénnel, és a' keresztyének a' keresztyénnél való házasságokat, és azoknak házasságokruul különben értenek.

A' hitetleneknek házasságokat, melly véghez-mégyen a' meg nem keresztyéttel fel-bomolhatóknak mondgyák minden módon. Ha edgyike az igaz hitre tér, és a' másik nem akar véle lakni a' teremtőnek bsz-

szusága nélkül, melyet mi is helyben hagyunk, és szent Pál tudományának tartjuk lenni; csak hogy tovább kell azt terjeszteni, úgy-mint az el-válásra, melly akkor a pogányok közt szokásban vala, úgy hogy ez légyen értelme: Szabados a keresztyén ha a hitetlen az el-válás által el-mégyen ő tüle akarmi okból. Sőt azt itillyük, hogy ha mindenik keresztyén lejénd is, ha edgyik el-hadgya a másikat, az el-hagyatott maga szabadságában való légyen, ha semmi reménség nincs a meg-békélés felől. No ha azt mondjuk: hogy sokkal jobb és bátorságosb a Magistratus által meg-zaboloztatni afféle hiti-hagyottságot. De a nemis mindenkor lehet, és nekünk a lelki-isméretre kell gondot viselnünk.

2. Még-is tovább így beszélnek. Ha mindenik keresztyén, fel-bomolhat a házasság a paráznaság és a hitűl való szakadás miatt, mind a közösölőfrenézve, ha az árratlan fél ugyakarja, mind az edgyütt való lakásra, melyrűl a Magistratusnac kell gondot viselni. De a köteletség meg-marad ha a keresztségután lőtt volt házafodások.

3. Mi pedig így hitzünk az Isten könyvből, hogy a házasság fel-bomól a paráznaság és el-hagyás miatt, mindeneftűlfogva pedig; úgy hogy semmi kötelesegek egymáshoz tovább nem marad, és így szabad

bad ujjobbán meg-házafodniok. Kivánnók mindazáltal hogy a Magistratus az Isten törvényét erejében meg-tartaná, és a paráznat meg-öletné, és ilyen rusnya vétket a keresztyénségnek gyalázattyával el ne szenvedné. De félő hogy Isten a gondviselerlen Magistratusokat e lágvságért meg ne büntesse kemény büntetéssel.

Mi az Vrunk tanításából bizonyittyuk a mit mondunk: Meg-mondatott; *Valaki el-hagyángya az ő feleségét, adgyon neki el-válásrűl való bizonyság-levelet. En pedig azt mondom néktek, hogy a ki meg-veendő az ő feleségét paráznaságnak okának kivűle, paráznavá téfzi azt, és a ki (oknelkül) el-hagyatott aszszonyt véfzen paráználkodik.* Es ismét: *Mondom pedig tinéktek ha ki el-hagyángya az ő feleségét, hanem ha paráznaság miatt, és mást vejénd, paráználkodik az, és a ki el-hagyatottat véfzen, paráználkodik.*

Ezekből ilyenek az erősegek.

1. Nem kételkedhetik senki felől, hogy a Fariseusok egyéb el-válásról kérdezheték volna Vrunktul, és maga-is máfrul tanított, és felelt volna, hanem a melly a Sidók között szokásban vala: A Sidók közt pedig olly el-válás volt szokásban, hogy mind a köteletség fel-bomlott, mind az edgyütt való lakás, mind az edgyesülés. Azért &c.

Erősit-
tyük ál-
latásun-
kat.
Matt. 5.
ŷ. 31.

Matth.
19. ŷ. 9.

2. Mert képtelen dolog volna az ártatlannak. az ártalmas félnek bűneért szenvedni, melly úgy lenne, ha kényszerítették az ártatlan vagy a' paráznát magához-venni (melly egy halálnál nagyobb volna) vagy a' paráznaságnak töriben bé-esni.

3. Mert a Pápisták között a' Canonicusok némellyeknek parantsollyák, méltán-is az ő parázna feleségeket el-borsátani, és azt viszsza fogadni meg-tiltyák. Mint lesz afféle férfiaknak dolgok ha meg-tartoztatásnak ajándékjok nem leendő? De azt mondod, kérjenek affélék. De hol arról való ígéretek? mert képtelenség azt mondani hogy az ő feleségeknec paráznaságok által hijja Isten arcz őket.

4. Ha tartoznék az ártatlan a' paráznát, magához fogadni, mi lesz osztán ha valamely orczatlan aszszony még eleb megyen rut életben és tsak tettetesen térjen meg, mi lesz ha fokszor azon vétékért, ujjobban benne, találtatván ez után-is meg-vettetik? ki nem láttya hogy ebből nem-egyéb következik, hanem széles ajtó nyitattik e' rut fertelmességre az Isten háza népe között.

Mind-ezekből azért a' jő ki, hogy minden módon, fel bomol a' házasságnak kötele az igaz elválásban, mely soha külömben öszve sem ragad, hanem ha, az ártatlan akarrándgya.

rándgya, ha pedig annac nem tesszik szabados neki ujjobban meg házafodni.

III. Kérdés. Hát az ártalmas félről, ki okot adot az elválásra mit kell állatni? 1. Ha a' Magistratusoc meg-tselekedné a' mit Isten parantsolt a' házasság törés felől, semmi helye nem volna e' kérdéshnec, mivel azoknak meg-kellene ölettetniec. De mivel egyic kedvezés magával vonza a' másikat, illendő dolog hogy mindenestől fogva meg ne fosztassanac természeti szabadságoktól. Vj meg-határozást kell mind-azáltal megtartani: 1. Képtelen dolog volna, hogy mig az ártatlan fél özvegységben vagy a' vétkes fél nec addig házasságra valo szabadság engedtetnéc. 2. Az-is meg-kivánratik hogy az ő tökéletes meg-térése felől, bizonyosoc lehessenec. 3. Hirtelen ezt meg nem kell engedni, hanem sokat és sokáig kell inteni, hogy ha lehet sirjon és özvegyen maradgyon inkább, hogy sem férjhez mennyen, holott a' szent házasságban olly rutul viselte magát, ha pedig még tesszic lelki ismérzeti vezélyben forgani, nem kell meg-fogni a' házasságtól.

2. A' Pápistác itt ez iránt nem annyira disputálnac mint ellenünc rut Calumniával kérödnec, le-irom azokat: *Christus is azt mondgya, hogy y paráználkodik valaki férjétől el-bagyazott aszszonyt vésszen.* Matth.

Ameſ.
Castiſ.
Conſci.
lib. 5. c.
38. Th.
14.

*2. his
Ch. Sz.
jel. n.
etar.*

Pázm.
Kal. lib.
3. c. 120.
P. 359.

v. 32. Károlyi az Isten igéjének palástja alatt meg-akarván tölteni Magyar országot házasság töréssel, sok házasság válasszással, két szótira a Christus szavaiboz, és ezt így fordítá: a kik nélkül el-hagyott aszszonyt vésszen, paráználkodik. Es noha effele toldalékokat néha különb és ap-robber betűvel szokta Molnár a Bibliához írnia, de hogy az egy y gy Magyarok jobb ízűen eg yék pilula gyanánt a ketske golyobist, isakugyan egy tenorral írta ezeket a szokat, mint az igaz szent irást. Ennek a toldaléknak paise alatt számtalan okokat találnék naponként a Calvinista Prédikátorok, hogy három négy forintért a házassag embereket egy mástól el-válassza-
szák. Felelet.

1. Bezzeg jó Vram bár tsinnyábban be-
retválnál, s' ne büzhétenél bennünket olly
hamis hírrel egész Magyar országgal, s' ma-
gadát ne jegyeztetnéd meg illy lelki címé-
ret ellen való szidalmazással.

2. A' mi Bibliánkban igen szemesen,
meg-látod a két szonak e' Sz. irásbéli hely-
hez való ragasztatását, mellyet nem oknél-
kül, hanem helyesen tselekedtek a' fordí-
tók, hát a' tiédnec ezen locustnac sok kép-
pea való meg-veztegettetését, nem akarod
eszedben venni.

3. Nem hiheti azt a' jó lelki esmérési

ember,

ember, hogy a' te tüled költöt gyalázatos
okért, ugy mint, hogy házasság töréssel, és
a' házasságnac el-válassztásával akarná be-töl-
teni az országot, azért írta volna oda azo-
kat a' szokat; hanem helyes és szükséges ok-
bol, mellyről majd hallasz, lásd oda-fel e'
Tractát s. nézd-meg hogy a' ti értelmetec
és praefistok meg maradván, ti töltitec bé
az országot paráznasággal.

4. Nem jutotté eszedben paj-társaid mint
veztegetik meg nem egy képpen e' locust;
mert mind egy az akar a' textusban légyen,
akar a' magyarázatban a' fogyatkozás. Hal-
hatsz a:

A' ki el-hagyándgya feleségét, mely né
szabados, hanem ha paráznasáért, és mást
vésszen, paráználkodik az.

A' ki el-hadgya feleségét, nem egyéb
okra, hanem paráznasáért, és mást vésszen,
paráználkodik.

Más: Ha ki feleségét el-hadgya, mely
az én törvényemnek ellene vagyon: (ki ve-
szem a' paráznaságnac okát,) de akar mint
légyen a' dolog, akar méltatlan akar méltán,
még a' paráznaságnac okáért is, ha ki mon-
doc el-hadgya és mást vésszen, paráználko-
dik.

Más. A' ki el-hadgya feleségét a' paráz-
naság kivül, ha mást nem vésszen is paráz-
nálkodik, és a' ki azt el-hadgya akar mint
hadgya.

Lansend
harmo-
nik E-
vang.

Alphon
sus de
Castro.

Croque-
tius.

Alphon
sus de
Castro.

hadgya-el, de ha mást véend, paráznalko-
 kodik. Nézhette, hogy a Pápiſták az ő
 tévelygő értelmeiket meg-állathasák, mint
 furják, faragják az iráſt. Hol vagyon ez a
rextumban, hogy ha mást vézen akarminé-
 mű legyen aza *más*, akar paráznaságért,
 akar igazok-nélkül el-hagyattartott legyen?
 helyes-é e ti gloſátok? Mert ott az érte-
 lem; Ez Vrnak mondásának két részei vad-
 nak, edgyik az első feleségnek el-hagyásá-
 rul, másik, más feleségnek vételéről, mi
 ugy magyarázzuk, hogy a paráznaságnak
 exceptioja, ki-fogása, mindazáltal az első,
 s mind az utolsó részére tartozzék; hogy
 nem csak azt kell érteni, nem kell el-botsá-
 tani az első feleségét paráznaságnak kivö-
 lötte, hanem az utolsó-t is, így: nem kell
 más feleséget venni, hanem ha az első pa-
 ráznaságért hagyattartott-el. Vefd-öſzve e
 mi magyarázatunkat az rétovázásokkal, és
 lárd oda fel a mi magyarázatunknak okait.
 Nem igaz hát, hogy a mi magyarázatunk
 adna okot valakinek a paráznaságra, de ha
 szinte adna-is, mivel tudgyuk helyesnek
 lenni, arról mi nem tehetünk, tudván hogy
 az Iſtennek beszéde sokaknak halálnak illat-
 tya a halálra. 5. Mi nem mondhattuk,
 hogy elég fajtalanság nem találhatnék a mi
 népeink között, melynek nem a mi magya-
 rázatunk, hanem inkább a Magiſtratufok lágy-
 sága

sága az oka. S hát ti nagy Szentek, talál-
 egy parázna ſincs nálatok? 6. Mi válasz-
 tyuk-é el három vagy négy forintért? Mit
 gondoltok felőlünk? Vallyon nem tudjuk-é
 ugy mint ti, mitsoda a jó lelki-ésméret, és
 lelkünk ésméretit csak kockára vettyük-é?
 Nem választunk mi pénzért ſenkit, hanem
 mivel eleget fárasztatunk afféléktül, tör-
 vény-pénzt kívánunk, a ki állapottához-
 képeſt mit adhat. Százakért, s ezerekért
 ſem választjuk a kit Iſten el nem választ,
 mi nem mondhatni amazokat mi rulunk.

*Vendit Roma Deum, vendit sacra, ven-
 dit honores.*

*Ipsaq, quod mirum est dicere. Roma venit.
 Uſq, adeò nihil est, quod non ibi comparet
 aurum.*

Scilicet ut fiat aurea Roma iterum.

7. A csintalan beszédhez én nem szok-
 tam, noha bűnösnek vallom magamat lenni,
 afféle jó izü pilulákkal, ſem pilula, ſem,
 kecske golyóbis gyanánt nem élünk, a ti
 patikátokban forgók kaphatnak afféle.

Negyedik kérdés. Az el-válásnak kéré-
 sére azon jussa vagyon-é a feleségnek, a
 melly a férjnek.

Fel. Némellyek azt mondgyák, hogy
 nincsen azon jussa. 1. Mert a törvénybéis
 csak a férj adhatott el-válásrul való leve-
 let a feleségnek. 2. Mert a férjü az asz-
 szony-

szonynak feje, azért méltóságosabb állapotjának kell lenni. Az elsőre nincs ott szó a paráznaság miatt való elválásról, hanem melly akar, mi egyéb kicsiny okból léfzen vala; mellyet annak a népnek keménységeért el-türt lsten; és a csak annak a férjnek engedte azt a just, kiket jól látott és tudott az Vr, hogy az alszfonyoknál szemesebbek lennének, és nem hirtelenkednének annyira, mint ha az alszfonyi állatnak azon jus engedtetett volna. A másodikra, Feje a férj az alszfonynak, a házasságban való életben, ő főbb méltoságu, ő jár-elő mindenekben, de az egy-más testén való hatalomegyaránt, mint az Apótol mondgya: A feleségnek nincs maga hatalmában az ő teste, hanem a férjnek, hasonló-képpen pedig a férjnek sincs az ő teste a maga hatalmában, hanem az ő feleségének.

Eödök kérdés. Tartoziké az ártatlan személy az ártalmast bé-vádlani?

Felelet. A paráznaságnak vétke mivel igen nagy rut vétek, ha az edgyik félnél nyilván vagyon, nem kell hozzá-hunyorítani, hanem a Magistratusnak meg-kell jelenteni; hogy vizsgálja fordult szeretéből más bűnét enyegetvén, valahogy keritőknek ne tartattassanak.

Hatodik kérd. Az ártatlan fél tartozik-e az ártalmast lelki-esméretből el-üzni, vagy ha peni-

ha penitenciát tart inkább magához fogadni?

Felelet. Némellyek azt állattják, hogy nem tartozik véle az ártatlan, hogy a paráznához álljon.

I. Mert Hieronymus mondgya hogy a férj is átkozott léfzen ha a paráznát megtartya magánál. *Felelet.* Nem részes a férj felesége vétkében, ha ő sem tudta, sem arra alkalmatofságot nem adott néki, őt mince utánna meg-értette, intette azt, feddette, és a poenitenciára akarta venni, bűnnélkül valóságos meg-térés után, kedvében veheti.

2. Mert a Moses törvényében nem volt szabad a férfinác magátul el-bocsáttatott feleségét ismét el-venni, ezokon mert meg-ferteztetett. Immár nyilván vagyon az, hogy a paráznaság által inkább meg-ferteztetett az alszfony, hogy sem a ki ok-nélkül el-küldetett volt férjétül. *Felel.* Nem, az, mint ha ez magára vagy az utólszori Vrára vitetné, hanem eza helyes értelem: Oka volt az első ura az ő meg-mocskoltatásának, ennek a törvénynek oka azért kiváltképpen való, mert a kik feleségeket el-e-reztik vala, néminémű módon, mint egy a meg-ferteztetésre adták azokat ki, engedvén nékik más férjhez-menésre való szabadságot, azért mint egy feleség cserélének láczhatott volna, ha az a férfi akkori házasságát

Mof. 5.
k. 24.4.

zafságát fel-bontván, az első ifmét el-vőtte volna.

3. Mert az Vr még-parantsolta a' törvényben hogy a' paráznak meg-kövezteffenek. Azért nem engedte azt meg, hogy férjek magoknál tovább meg-tartsák. *Felelet.* Helyes az a' törvény, helyes annak gyakorlása-is, de ha a' Magisztrátus tisztit nem teszi, az a' kérdés ha ilykor szabad-és meg-lehető jo lelki esmérettel hogy az ártatlan fél, a' paráznát, ki már meg-tért, ujjobban magához fogadgya.

II. Némellyek azt tartják, hogy tartozik a' férfin meg-tért parázna feleségét magához fogadni. Okait-is adgyák.

I. Cor. 7. §. 11. I. Sz. Pál mondgya hogy ha az aszszony el-hadgya férjét, békélyék meg-véle. Azért a' férjnek meg-kell parázna feleségével békélleni. *Felelet.* az Apostol nem a' paráznaság miat el-vált aszszonyrol szol, hanem a' veszekedés és háborgás miat ideig el-ment-rül.

Ján. 8. §. 11. 2. Az Vrunc példáját-is forgattya, ki a' paráznának bünét meg-engedte. *Felelet.* Nem az a' kérdés ha a' férj felesége paráznaságát meg-engedheti-é, és ha ugy akarja magához fogadhatya, mert ez meg-lehet, a' mint már meg-mondtá: hanem azt kérdé ha tartozik-é véle, és lelki-esméretnek köteletségéből ugy kell-é cselekedni, ezt nem

állatom,

állatom, mert meg-lehet az, hogy ő meg-engedgyen annak, de bizonyos okokra nézve ő nem akarja többé feleségének esmérni.

Hetedik kérdés. Ha az házafoknak mindenike paráznaságnak vétkében esik, meg-kell-é ollykor hallani, ha valamellyik el-válást kíván? s' el-kell-é választani?

Nem semmiképpen. I. Mert ő-is parázna lévén el-vesztette azt a' jussát, mivel az el-válás az ártatlan félnek kedveért rendeltetett Istentül. 2. Mert az Isten illy törvényt adott vala az Israel fiainak, hogy a' ki méltatlanul az ő feleségét gonosz hir-névben keverte, tellyes életében el nem hagyhatta, hát mennyivel inkább a' ki maga-is parázna, hogy meri még kívánni-is házas társátul paráznaság miatt az el-válást. Itt mindazáltal a' Magisztrátus meg-lássa az ő tisztit, s' el ne mulassa, az Ecclesiáis a' fenytékkal rajta légyen.

Eddig a' paráznaság miatt Goló el-válásról.

NEGYEDIK RÉSZ.

Az el-hagyás miatt való el-válásról.

I. **M**Indeneknek előtte lássuk meg. I. Kit kell *Desertornak* el-hagyónak hívni? I. El hagyónak az Apostollal egygyütt azt kell tanitanunk: a' ki nem akar

edgyütt lakni házas társával, azaz, a' ki az életnek azt a' meg-válthatatlan állapotját teljességgel el-szakasztja, mert amaz: *ὁ φειλομενυς ὁλοκα*, nem csak a' test-szerént való közösködést, hanem az edgyütt lakást, és a' szorosfós edgyütt való élést téfzi.

2. Aztis el-hagyonak kell tartani, a' ki egygyütt laknéc ugyan; de házas társátul hitetlen *conditio*kat, okokat, vakmerőül kíván: péld. okáért, ha vagy a' misére kényszeriti menni, vagy kizteti a' pápistaságra, vagy valami eretnekségre, vagy akarmi Isten ellen való dologra.

3. Mivel a' válás miatt sok veszekedésc támadnac, és ebből majd engesztelhetetlen harag, s egymástul való el-menés; nem mondhatni mind addig is a' hitlent *Desertornak*, el-hagyonak, míg végére nem mennek abban való meg-átalkodásának.

II. Kérdés.

2. Ez helyes ok lehet-e az el-válásra? Vgy vagyon, a' mint az Apostol előnkben adgya 1. Corinth. 7.

3. Egy néhány ellenvetéseket lássuk-meg.

1. Ellene vagyon ez a' Christu'nac, ki azt mondgya, hogy csak egyedül a' paráznaságért hagyhattya-el ember az ő feleségét, és a' feleség férjét. *Felelet.* 1. Nincs ellene, mert a' Christus értelméhez semmit nem ragasztott az Apostol, mert mit felel a'

Christ

Christus? hogy csak a' paráznaság szakasztya-el a' házasságot. Mit Sz. Pál? A' feleség a' férjtül el ne mennyen, a' férj feleségét el ne hadgya. Mit mond afféle más házasfokrul? A' keresztyén el ne hadgya a' hitlent ha véle akar lakni. Nem mondhat egyebet, hanem a' mit a' Christus: De ha el mégyen a' hitlent? nem mondgya az Apostol hogy jól cselekszi; hanem mennyen el, az az, mivel tisztiben nem akar megmaradni, maradgyon-meg ámbár az öbűnében, és ez néki tulajdonitassék. Azt sem mondgya az Apostol, hogy szabad legyen a' keresztyénnek el-menni. De egy nehézség marad fenn; azt mondgya Vranc: ha valaki feleségét el-hadgya paráznaság-kivől, azt cselekszi, hogy paráználkodgyék az, &c. ő pedig azt mondgya: hogy a' ki hitlenül el-hagyattatic, nincs a' szolgálat alá vetve, az az, meg-szabadul a' házasság-kötelestül.

Felelet. A' Christus a' Sidók házasságáru'l kérdetic, kikegy vallásuak vóltak, és csak azokrul felelt, arrul az Apostol sem nem kérdetett, sem nem felelt, hanem afféle más házasfokrul. Nem ellenkezie azért semit Vrancal. 2. Midőn Sz. Pál azt mondgya: né vette-tett szolgálat alá a' keresztyén, a' szolgálaton a' férj nec és feleség nec külömb-külobbféle tisztit kell érteni. *Felelet.* Nem egyebet, hanem a' házasság béli egy máshoz való köteleseget.

1. Cor.
7. 10. 11

1. Cor.
7. 12. 13

Harmadik kérd. Efféle el-válásban szabad é az el-hagyatott személynek, míg az el-hagyó személy él, meg-házafodni, vagy férjhez menni? Eléggé meg-tettzik az Apostol tanításából, *nem vettetett szolgálat alá*, meg szabadult azért az el-hagyó személynek köteletségéből, ha azért magát meg nem tartóztathatta, házasságban élyen I. Corinth. 7. 9.

Negyedik kérdés. Hát a' keresztyénnek nem szabad é a' hitetlent el-hagyni? Nem a' mint oda-felzöllanc felöle, mert a' hitetlen meg-szenteltetett a' keresztyén férjében vagy feleségében.

Eödödik kérdés. Mit kell a' keresztyénnek cselekedni, ha a' hitetlen edgyütt laknék ugyan, de vagy élete veszedelmével lenne, vagy hogy az igaz vallás ellen kellene valamit cselekedni, vagy hogy azért szenvedni?

Felelet. Meg kell különböztetni, mert a' hitetlen vagy ő maga tudva, és akarva cselekszi azt házas-társán, vagy hogy másunnét eskü ő rajta, ha házas-társá cselekszi méltó mentsége vagyon a' keresztyénnek, hogy a' házi-ellenséget el távoztassa, életéről és lelki-isméretiről gondot viséllyen, ha pedig másunnét vagyon, azonban nyilván vagyon, hogy a' hitetlen a' keresztyéne tisztá házasságbéli szeretettel szereti, és életére

tére minden módon gondot akar viselni, tehát nem kell és nem lehet a' keresztyénnek el menni. Ha pedig a' hitetlen veszelyben forgó keresztyén feleségéről semmi gondot nem visel, hanem csak vesztében hadja, efféle alkalmatossággal nem úgy csak mint *el-hagyót*, hanem mint árulót el-hagyhattya.

Hatodik. K. A' mit az el-hagyásról az Apostol tanításából tanulánc, helye vagyoné annak akarmi okból való el-hagyásban?

Felelet. Meg kell különböztetni a' féle más házafokat azoktól, a' kik azon egy valláson vadnak, ha különbözö valláson lefjéndnek, és a' hitetlé elb el menénd, meg kell tudni ha a' vallás ellen való gyűlölségből cselekedte-é azt, vagy nem. Mert ha tettet-i is hogy nem abból azokból cselekedte, de végre ki-tettzik csalárdsága; mert illykor meg-kell tudakozni, ha szabadságot az isteni szolgálatban enged-é néki mert ha azt meg-engedte, a' keresztyénnek erkölcséről az ecclesiában tudakozni kell, és tisztirül meg-kell inteni a' keresztyént. Mellynek ha enged; vagy az hogy helyben állattatic a' dolog; vagy hogy a' hitetlen ebben meg nem nyugzic; és sem a' törvényben nem *compareat*, sem ellene semmit bizonyítani nem akar; és így meg-tettzic hogy hogy házas-társának nem erkölcsét, hanem vallását gyűlölte-meg. Ha pedig aza' személy

mély ki magát keresztyénnek tartja, és efféle intését az Ecclesiának azonban megveti, méltó hogy a vakmerőségért az Ecclesiából ki rekesztessék.

Hetedik K. Hát mit kell tenni ha a keresztyén a hitelentül roszszul tartatic, és e-lőbb el-hadgya, de nem a vallásért való gyűlölségből?

Felelet. Akkor a keresztyén vagy meg-békélyéc, vagy házasság-nélkül maradván viselje az ő keresztt, mert meg-mondta a Apostol, hogy sem a férj feleségét, sem a feleség férjét el ne hadgya. A Magisztrátus is itt ezaránt tisztit meg-tegye, és mind fenyegetéssel, s ha ugy kívántatic, büntetéssel is az edgyütt való lakásra kényszeritse.

VIII. K. Hát ha nem békételességből, vagy gonosz indulatból ment-el, hanem hogy élete veszélyben forgott? Akkor a keresztyén külön legyen a hitelentül, míg az észére nem tér, és meg nem csendesül, de el nem választathatic. Ha mondod. Nints még tartóztatásnac ajándéka náloc? A hitetlen magánac tulajdonitssa, ő lévén oka e különödésnac. A keresztyén kérje az Vrat, ki meg adgya, és nem hadgya az ővéit erejek felert késértteni.

Kilencedik K. Hát az olyan házasság között, kik egy valláson vadnak, az el-hagyással fel-bomol-e a házasság kötele? Az

Apostol

Apostol azokrul azt mondgya, hogy sem a férj feleségét, sem a feleség férjét el ne hadgya, kényszeríteni kell azért a ki bűnös lé-szen, mind egyházi fenyítéssel, mind külső büntetéssel az edgyütt való lakásra, de itt nem kevés nehézségec fokadnak ki.

X. Kérdés. Mit kell cselekedni ha az el-hagyónac vakmerő elméje meg nem hajol? Mind addig míg a Magisztrátus a vakmerőt meg nem szelédíti, az ártatlannac veszteg-ségben kell lenni, és a könyörgésben foglalatoskodni, s kérni mind a meg-tartóztatásnac ajándékát, mind dolgánac jó ki-menetelit.

XI. Kérdés. De ha félelemből ment-el, és élete veszélyben forgás-nélkül haza nem mehet? Nem kell idő-nap előtt haza men-ni, hanem illykor tudgya-meg azt az ártatlan, hogy isten ötet a házasság nélkül való életre hívja, és hitből kérjen győzedelmet, de hogy egy mástul ez okon el választassanac, holott mindenic az Ecclesiának hatalma alatt vagyon; nem találom sohol az isten beszédében.

XII. Kérdés. Hát ha megszöve távozott az el-hagyó személy mit kell tenni? *Felelet.* 1. Oda-fel volt már errül szó. 2. Igy állat, tyuc azért: meg-kell tudakozni jól a dolgot, és ha lehet az el-hagyó személyt-is levéllel, vagy üzenet által az Ecclesia elei-

Igy van Genevában az írja Th. Beza.

hentörvényre kell hivatni, ki ha nem mégyen, háromszor meg-kell hirdetni az Ecclesiában, és a Magistrátus előtt-is, ki noha nem a vallásért való gyűlölségből hagyta el, de a ki az Ecclesiának arrul való értelmét és tettzését meg-vetvén, lelki ísméreti ellen a házasságot fel-bontotta, a nyilván való hitetlennél, ki mind vallását, mind feleségét vakmerőül meg-vetette, egy poráson jánni itiltetic, az Apostolnac illy szavát-is olvassuc: Ha ki az övéiről és főképpen háza-népéről gondot nem visel, a hitet meg-ragadta, és a hitetlennél alább való.

1. Tim.
5. 7. 8.

XIII. Kérdés. Ha nem tudhatni hol vagyon a ki el-hagyta házas-társát? *Felelet.*
1. Szorgalmatoson meg-kell tudakozni az el-hagyásnac okait, mert meg-lehet az, hogy a ki magát el-hagyattatotnac lenni panaszkollja, és el-válást kíván, az adott okot, alkalmatosságot e gonoszra, melly ha úgy vagyon nem kell meg-hallani, mert helytelen dolog volna azt meg-hallani a gonoszrul, ki maga szabad akarattya szerént szerzette azt magának az ellen a ki büntelen.
2. Ha azt mondgya, hogy nincs meg-tartóztatásnac ajándéka. Tulajdonítsa magának, sirassa bűnét, és keresse-fel jámbor-házastársát. 3. Hittel-is mondani kel róla a Magistrátus előtt, hogy jó lelki-ísmérettel

rettel kereste az el-hagyattatott, az el-hagyót. De még így sem kell újjobban a házasságot meg-engedni-főképpen a feleségnek, ki az ő férjét tartozic követni, míg elsőben illendő ideig, úgy-mint esztendeig, vagy tovább-is ha úgy kívántatic, vagy a mint a mi Articulusunc tartya, két vagy három esztendeig vonódgyéc annak el-igazításá.

XIV. Kérdés. Ha az el-hagyó személy meg-jövénd, és feleségét háza kívánnya? Ha még új házasságban nincs, meg-békélyenek, de ha külömben vagyon, nem csak nem kell meg-hallani a vétkes személyt, hanem még büntetésre-is méltó. Mert ha mi bűn vagyon ebben, az tulajdonitatic az el-hagyó személynek egészen, sőt ha az el-hagyattatotnac új házassága nem mindenesztül fogva helyes volna-is, amannac bűne volna, és mint parázna, vagy feleségének a meg-ferteztetésre szántszándékkal ki adója, meg-büntetetséc.

XV. Kérdés. Akarmely, s főképpen a hofszu ideiglen való távol lételt, el-hagyásnac kell-é tartani? Nem. Hanem végére kell menni jól mitsoda elmével ment az el először, és az után halasztva a meg-jövetelt, vagy illendő tanukból, vagy körül-álló dolgokból eszefen meg-kell itilni. hogy illy nagy dologrul, gondolatlanul semmi ne rendelteséc. 1. Ennec kell azért végére

In Anj
pédic.
Art. 35.

végére menni, ha szabad akarattya szerént kéfik-é, és az idő alatt nem holt-é meg, mellyeket hiteles tanukból kell meg-tudni. A rabság vagy egyéb kételen való távol-létel, nem el-hagyás, nem-is bontya meg a házasságot. De mivel sokszor nem mehetni ezeknek végére, illykor azért illendő dolog, hogy nem csak őt esztendőre várjon a feleség, hanem többet, ugy-mint hatot a mi articulufuncszerént, vagy néha tizer-is. Es ha az idő alatt semmit felőle nem halhatni, meg-kell engedni a házasságot. De ha azonban meg-talál jöni a ki távol volt, és meg-hóltnac itéltetett volt? Az utolsó házasság, mely igaz tudatlanságból lőrt, felbomol, és edgyiknek sem tulajdonittatic, mivel edgyic sem volt bűnös benne.

25. 44. Cum. 2. Sam. 3. 14. Exemp West.
E Ö T Ö D I K R É S Z.

Egy néhány ide tartozó kérdések körül.

A hideg természetű vagy tehetetlen házasokrul mit kellyen itélni, magyaráztuk odafel, de más kérdés vagyon fenn.

1. Ha az, a valóságos házasság után történt rajta, mit kell tenni? Tartozik véle az egészséges személy, hogy az Isten látogatását viselje, kérjen erőt Istentől annak el-szenvedésére, ki meg nem tagadja, mivel

mivel ő maga fosztotta-meg férjétől, és az el-válásnac okai közzé e nyavalyát nem számlálta. Azon ítéletben kell lenni arrulis, ha az aszszonyi állatnac nemző tagjában valami fogyatkozás a házasság után következett.

2. Az egyéb nyavalyában való esés a házasság után, nem bontya-é fel azt, p. okáért a guttaütés, vagy valami ragadó nyavalya, bél vagy bőr poklofság, melly a házasságbéli közösülést-is meg-akadályoztattya? Nem, mert azok nem büntetéfre, hanem szánakozásra méltók, azonban orvossággal is élhetnec, ki tudgya talám Isten őket meg szánnya, és meg-gyógyittya. Hát ha a nyavalyás-is ugy kívánnya? Nem lehet, mert nem találunc illyen okot az Isten könyvében.

Innen eszedben vehed melly igen vétkeznek.

A kik feleségeknec holmi aprolék nyavalyájokért, ugy-mint koszoszágért, és alajok való (tisztettséggel légyen mondva) vizelésért, el-válást kívánnak, és minden ok nélkül busittyák a Tanítókat.

3. A meddőség nem elég ok-é az el-válásra? Nem, mert az tickos fogyatkozás, és Isten azt néha olykor orvosollya-meg, midőn tenki nem reméoléné. Annak felette Isten az, a ki a méheket bé-rekefzti, és a gyümöl.

gyümölcsözésre meg-nyitva. Ter. 30. 2.

4. Ha ki olly személyt vött-el, kit annak előtte meg-fertezett vagy paráznott volt, mit kell itélni felőle? *Felelet.* I. Kettő e kérdésnek értelme. 1. Ha valamely nőtelen más feleségét meg-ferteztette, mellyet őstán annak Vra meg-halván, el-vött. 2. vagy hogy valaki feleséges, és szabados személlyel vétkezett, kit őstán vagy felesége meg-halván, vagy még élvén el-vött. II. Némellyec itt meg-külömböztetéssel szólna; de mivel hogy ez ilyen házasság, paráznaság, vagy az elébbi paráznaságnac napóként való ujjatásai azért nem helyes házasság. Mert ugyan-is hogy lehetne az valóságos és helyes házasság, melly a paráznaságon kezdetic? hiszem ez inkább edgyetlen egy ok, a melly miatt a házasság fel-bomol. Vajha a Magistrátusok szorgalmatoson meg-tennéctiszteket, hogy efféle disputálás semmi helyet ne találhatna!

HATODIK RÉSZ.

A házafulóknak idejeikről, és a házasságnak szertartásairól, vagy Ceremoniáirul.

Mint egy tóldalékul a házafuló személyeknek idejeikről, és a házasság Ceremóniáirul.

remóniáirul lássunc egy néhány kérdéseket.

I. *Kérdés.* Mennyi idejű emberec alkalmatosoc a házasságra? *Fel. 1.* Vgy vagy az Isten az ő igéjében nyilván valo beszéddel törvényt erről elünkben nem adott, mindaz-által a házasságnac szerzéséből és végéből nem nehéz meg-érteni, e penig az: hogy nevedgyenec és szaparodgyanac az emberec, de kiknec azért ahoz illendő idejűec vagyon, azoknec illic meg-házafodnioc. De tovább. 2. Mellyic az illendő idő, nem szinte egyeztek ebben-meg a böls emberec.

1. Némellyec a férfiakat tizen négy esztendőkorokban, a leányt tizenkét esztendőkorokban illic a házasságra alkalmatos idejűknec lenni. De a melly fundamentomon ez ő értelmeket, hogy t. i. akkor kezdenec szörösödni, az asztzonyi rend penig tisztulni, nem ugy vagyon mindenütt, a mi országunkban sem, avagy hogy igen ritkán és véltve szokot esni.

2. Némellyec penig ilyen törvényt tartanac, hogy a férfi tizen nyolcz esztendőnek előtte, a leány tizen négy esztendőnél elébb, meg nem házafodhatnak. Ditsiretes ez, és a mi Ecclesiainknac rendelése is közzel megyen oda. Tizen három esztendőnél alább a leányt az ifnu férfikkal, tizenhatnál, vagy tizen ötnél alább, a meg-élemedett

Tertull de Velandis Virgini bus Justinian. libr. 1. Institut tit. 22.

Ecclesia Genevensis.

Art. 25. in Majori.

dett

dett férfiuval, a' házasságot meg nem engedgyük, és ennac fundamentoma is vagyon. Ezech. 16.

Genevenfis Ecclesiaz Constitut.

3. Mivel pedig idősök-is meg szoktak házasodni, arról meg ilyen rendelés vagyon: Negyven esztendőös alszonyt, tiz esztendővel kisebb férfinak. Negyven esztendőnél nagyobb alszonyt, hogy öt esztendővel kisebb férfit el-vegyen; a' férfinac pedig ki harvan esztendőnél nagyobb, özvegyet vagy szüzet, mely a' férfinac idejének felét el-né erre, meg nem engedtetik, mert ez ilyen házasságokból háborgások, veszekedések, paráznaság &c. támadnac. Kérlek Magyaroc immár valaha tartások jó rendhez tiis magatokat.

Art. 13. minori.

II. Kérdés. A' házafokat szükségese felhirdetni? 1. Három Vasarnapokon szoktác egyéb Ecclesiában egy más után, nálunc egy szer. De a' személy valogatás bár ne találtatnéc mi nálunc, és ha szeretnéc a' mi Nemes népeinc az Ecclesiának szép rendit, nem tartanak azt kisebbségne. 2. Igaz ugyan hogy a' házasságnac állattayhoz nem tartozic, de mivel a' fel-hirdetésne el-hagyásából sok gonoszoc következhetne, annak-okáért nem kellene el-muladni.

Amez. 1. 4. Caf. Conc. cap. 36. Thef. 7.

Calv. in formula celebr. matr.

III. Kérdés. Az házafoknac egyben a' datatásoknac hol és ki-által kell meg-len-ni? A' közönséges Egyházi gyülekezetben, és elő-

és előtte, az Egyházi Tanito által. Okai. 1. Mert azoknac meg erőssítetésc az Isten nevében, melly az Isten szolgálja által léfzen az Ecclesiában, erősebb. 2. Mert a' szövetkezés vallásfobb léfzen, és hatóbb a' lelki esméretre. 3. Mert hathatob áldást és megszentelteszt várhatni innét. Mit mondgyac e' mi szo fogadatlan nemzetségunc ellen ez aránt-is? E' szép rend tartásokat nem akarja követni.

IV. Kérdés. Mint kell egybe kötni az házafokat, tsak fogadás rételélé, az Isten az ő Angyali, és a' hivesc előtt, vagy ugyan esküvéssel? Köz természetü dolog az, akar mellyic modon meg-lehet. A' tenger mellyeki országokban, Galliában, Belgiumban, Angliában, Scotiában, a' miéinc nem eskütik-meg, de ugyan helyes házasságc vagyon és dítsiretes. Nálunc meg-esküsznec, ugy tudom amarra nézne, Ezech. 16. 8. és meg-eskünném tenéked, és Malac. 2. 14.

V. Kérdés. A' lakodalmat mitsoda Ceremoniával kell véghez vinni?

1. Mi nem tartunc semmi Ceremoniát a' meny alszony és vőlegény körül véghez vjendöt.

2. Azt kívánnyuc, tanétyuc, és ha ki külömben tselektzic, meg-is fedgyuc hogy ne légyen motsoc a' miéinc lakodalmában; hanem mértékletes évés, ivás, és keresztyé-

Lásd az előző kérdést az Isten előtt, vagy ugyan esküvéssel? Köz természetü dolog az, akar mellyic modon meg-lehet. A' tenger mellyeki országokban, Galliában, Belgiumban, Angliában, Scotiában, a' miéinc nem eskütik-meg, de ugyan helyes házasságc vagyon és dítsiretes. Nálunc meg-esküsznec, ugy tudom amarra nézne, Ezech. 16. 8. és meg-eskünném tenéked, és Malac. 2. 14.

Vide Art. 23. in Majori.

Judas 7. 12.

ni beszélgetésekkel és más térefécc. Arany száj Sz. János irván az Ilac lakodalmaról így mond: *Nintsenek czimbalmok, és tánczok, és ama Sátány vendégségcc és moiskok, minden tisztalansággal tellyesek: hanem minden tisztesség, minden böltség, minden edgyesség. Más meg így mond: Nem kell a lakodalomba menő keresztyéneknek vagy bögni, vagy szökni, hanem mértékletesen vatsoralni, vagy ebédleni, mint illik a Keresztyénekhez. Summa szerint mi ezt kívánnyuc a miéinktől: A mellyec igazac, a mellyec tisztességesec, a mellyec igaz tselekedetec, a mellyec tiszták, a mellyec szerelmetesec, a mellyec jóhirűec, és ha mi jószág, és ha valami ditséret, azokrol gondolkodgyatoc, és hogy a mi népeinknecc szüntelen előttöcc forogjon amaz: Akar esztöcc, akar isztöcc, akar mitselekedzöcc, mindenecket az Isten ditsőséggére mivellyetöcc, meg ne borránkoztassátok sem a Sidokat, sem a Görögöket; és az Istennecc Anya-Iszent-egyházát. Az egyházi Tanítóknak is szép rendet szab a mi articulusunc, *art. 15. in minori.**

Can. 53
Concil.
Laodi-
ceni.

Phil. 4
* 8.

1. Cor.
10. 31.
32.

HETEDIK RÉSZ.

A házasságbeli ügynes ítélő birájáról.

Kikre

Kikre tartozic a házassóc közt fen forgo ügyet meg-ítélh, és el-igazitani.

1. A házasságban két nemű szövetkezés vagyön, edgyic külső, mely az emberi társaságra tartozic, a másic belső, menyiben az Isten nem csak szerzette ezt, hanem az ő áldáfát és szentelését az Ecclesiában reá is származtattya. Ez már Ecclesiái. A házasság kötelének fel-bomlását is, egyedül az Isten igéjéből kell meg-magyarázui.

2. Igylévén azért a dolog, ha mi igazítás a házassóc között, a házasságnac külső mi voltára nézve kívántatic, az a Magistratufra tartozic, példánac okáért ha el-akar-nak válni, azonban meg-ítelik az egyházi rendec hogy oknélkül valo kívánságoc-kényszeríteni kell a Magistratufnac az edgyücc lakásra, főt meg-is kell büntetni, ha szócc nem fogadnac; de az el-válás, mivel az nem egyéb, hanem az Isten könyvéből meg-ítélés, meg-fontolás, ha ugyan fel-bomlott-é köztök a házasság, és a kiket Isten egybe kötött meg-ódatott-é az? annak-okaért ez az egyházi Igazgatókra tartozic. Ha ez meg-írott penig? és jegy ruha, jószág, vagy egyéb adománynac el-igazítása nem a Tanítókra, hanem a Magistratufra tartozic. Itt mindazáltal az Egyházi Tanítók igen reá vigyázzanac, és ha mikor illy ügy eleikbe fordul, a Magistratust reá kényszerittöcc, hogy

E 2

hog

hogy a' bűnöst meg-büntették; űt még annak keze abban nem forgott, addig elő se vegyék.

NYOKCZADIK RESZ.

E' mi tudományunknak ellenkezőiről.

A' Választásról való tudományunkban praxifunkban, nem csak különbet értenek tülönc a' Pápiűtác, hanem ugyan csuűolnac és nevetne bennünket szokások szerént. De nem kellene annak ugy lenni, hanem vagy az hogy mutatnác-meg derekasen a' mi értelmünket, és praxifunkat helytelenne lenni, meg-czáfolván minden erősséginket, s' ugy nevetnének osztán, vagy szünnének-meg tülönc. De lássuk meg miben ellenkezne velönc:

1. A' rokonságnac grádusit helytelenü számlállác, nem elégedvén azzal mellyet Moűes által Isten ki-adott, vagy nyilván való beszéddel Levitic. 18. és 20. vagy a' mellyeket onnét helyes követhetél fel ki-hozhatni.

2. A' meg-tiltatott grádusokban fáfar kodhatik az öccleűfiájoknak feje, mint oda fel meg-látruc, és mikor ugy tettze killyet széleűti hol a' hetedic izig, hol a' negyedikig, mikor akarja bé-szorithattya.

3. A' va

3. A' valóságos el-válásban is a' házások közt való köteleűség fel nem bomlik; mellyre nézve mig edgyik él, a' másik uj házására magát nem adhattya.

4. A' házáságnac fok akadémjait számlállác, és azonokat az el-válásnak-is, mind helyes okainac állattyác lenni, így foglalállác azokat versékbe:

Error, conditio, votum, cognatio, crimé
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen,
honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibus,
Hęc focianda vetant connubia facta re-
tractant.

Melleyeket magyarul így ejthetni.
Tévelygés, nemes, fogadás, rokonság,
vétek.

Külömbözö vallás, erő, rend, kötél,
tisztettség.

Ha sógorságod, ha talám teheretlen vagy
Ezekkel ne nősz, ha nőstél-is semmifé-
lészen.

Melleyek így magyaráztatnak.
Az első: midön olly személy léűzen, kit
ö másnak itél lenni.

A' második. Ha nemes gyanánt parasztot.

A' 3. A' ki űzüzettségre kötelezte magát.

A' 4. Véri rokonság.

Az 5. Paráznasággal edgyütt járó
gyilkoság.

E 3

A' 6.

- A' 6. A' hitetlen a keresztvénnel nem.
 A' 7. Kényszerítés vagy félelem.
 A' 8. Egyházi rend.
 A' 9. Ha más feleséghez kötött valaki.
 A' 10. Tisztviségnek mondgyák afféle sógorságot, melly lött a' mátkák között, kiknek házasságoc nem ment volt végbe.
 A' 11. A' sógorok között.
 A' 12. A' hideg természetű vagy férfiség nélkül való.

Nota. Az elsőre vizik, a' gyermekeknek, bolondnak házasságát. A' negyedikre a' lelki rokonság, és fogadott fiúság vagy leánság.

Többek-is vadnak még, azokat így foglallyák versékbe:

Ecclesia vetitum, nec non tempus feriatum.

Impediunt fieri, permittunt facta teneri.
 Az első az, mellyet az Ecclesia tiltott meg, hogy tudni-illik, titkon ne légyen a' házasság, hanem az Ecclesia előtt, melly ha meg lött, nem bomlott az előtt fel, de már a' Tridentumi gyűlés azt végezte, hogy felbomollyon. A' második. Az esztendőnek bizonyos részeiben nem szabad házafodni, ugy mint, Adventben, és a' hofszu böjtben. Mind ezek felett több okait-is számlallyák az el. valóknak.

1. A' magános fogadás-tétel a' szűrés-
 légre.
 2. A' mátk-

2. A' mátkafodás. 3. A' ki valakit tanie a' Catechesifre, mellyet a' lelki rokonságra vizznek. 4. Hat nevezetes vétkek: Vér ellen való paráznság, más mátkájának elragadása, házasság, apáczával való közösülés, feleségének meg-ölése. Ha Papot, Presbytert öl valaki, a' maga gyermekének meg-keresztelése.

Im látod K. Olvasó hogy számszerént a' Pápisták számlálnak hufzon-öt okokat, mellyek a' házasságot meg-akadályozzák, vagy fel-bonthatják. Mi pedig csak kettőt állatunk a' Szent irással tulajdonképpen valót, a' többirül mit itellyünk meg érthedd e' Tractában. Szünyenek meg hát a' szalkáé szemünkben piszkálni, hanem vessék ki előben a' gerendát magok szemekből, és az után viselleyenek gondot reá, hogy szemünket a' szalkátul (ha talál-
 nak) meg tisztítsák.

U E G E.

E 4

TOL-

TOLDALEK

A' hitnek regulájáról.

Az igaz hitnek ez rövid szóval regulája:

Az hit és a' jó lelki esméret az szent írá-
sokban nyugosznak meg. A' ki ezt nem
hiszi, nem lehet az igaz vallásu ember, a' ki
tökéletesen hiszi, és magát abban gyako-
rollya: annak vallása még tsak gyanuba. Eph. 2:
sem hivattac: mivel az fel éppült a' Profé-
táknac és Apostoloknac fundamentumán.

De ellenben vadnac a' Pápistác, kik hi-
teknek olly reguláját állattyc, hogy ugyan
ha fontoson gondolkodic felöle még magais
a' Pápista méltó gyanuban esik vallásánac
igafsága felől, mellyet én ilyen modon mu-
tatok meg.

ELSŐ RESZ.

Egyik regulájoc ez: hagyot az Isten gon-
vifeléje bizonyos és meg-tsalhatatlan.

ige magyarázót és icélő Birót, nem a Szent írást, hanem a Romai Pápát, akar értesd magát, akar azokkal a kikkel ö gyűlést ül.

Ha az Isten valami bátorságos és megtsalhatatlan Praefidiumát vagy fundamentumát akarta volna hagyni az ő igéjén kívül, úgy-mint az ő igéjénec tsalhatatlan magyarázóját és Biróját, tehát nyilván az ő gondviféléle azt a Birót, nevezet szerént, kétség kívül meg-jelentette volna, kitsoda és hol légyen az a Biró. Oka, mert annak a dolognac értéfe és tudása volna eggyetlen egy, és kétség kívül valo fundamentoma az igaz vallásban valo bátorságnac, mert annélkül lehetetlen hogy az emberi elme ne habozzon, és imide amoda ne vonodgyéc. De, nem tsak meg nevezte és jelentette, ki és hol volna az az írás magyarázó Biró, és hol kellene keresnőnc, sőt inkább nem homályoson hagyot az igében olly jelenségeket, honnét ellenkezőt hozhatni-ki. Ergo, &c. Mert azt mondom hogy ha nevezet szerént tétetett olyan Biró, mutassák-meg a locust; ha kérdés és kétség kívül oly világoson meg-jelentetett, mi az oka hogy annyi fok ezerszer valo ezer emberek azt avagy nem tudgyák, avagy nem hiszik, avagy nyilván tagadgyák; és kérlek hol az a szent, írásbéli hely.

Azt-is mondám, hogy inkább az írásban, nem homályoson hagyot oly jelenségeket, melyből ellen kezőt hozhatni ki. 1. Az írást az Isten világoságnac, mely a kisedeknek értelmet ad, mely az embert böltsé teheri az idvességre, melyben életet találni, élet-nec illatnyánac az életre, romolhatatlan, magnac, mely által újjászülettertunc, &c. hívja és midőnc, azt tsak azoknac mondgya homályosnac, a' kik el-vesznec, és a' kik-nec e' világnac Istene szemeket elméjeket, meg vakította, és a' kik álhatatlanoc, és szemek meg vakult &c. 2. Midőnc azokat dicséri, kik noha tudatlanoc és parasztk, kik minden napon, visgállják vala az írásokat, és meg-fontolják vala azok szerént, a' mit az Apostoloc tanitnac vala. 3. Midőnc mindeneknec parantsollya hogy meg próbálják a' lelkeket ha Isteutól vadnaké. 1. Jan. 4. 1. hogy mindent meg-probállyanac, a' mi jo azt meg-tartsák, &c.

4. Midőnc mindeneknek parantsollya hogy könyörögjenec a' böltséégért, ha kinek nints, az elménec meg-világosításáért, a' böltséégnec és meg-jelentésnec lelkeért. 5. Midőnc mindeneknec igéri, hogy a' kik az értelmet keresik mint az ezüstöt, és a' kik visgálljákmint a' kéntset, meg-rállyák. Peld. 2. 2. 3. 4. 5. &c. mellyek bizonyára mind hazontalanoc és hívjában valok volnánac,

ollyá meg tsalhatatlá magyarázoja volna az iráfnac, és Isté egyvalakit arra hagyot volna. Mert mitsoda világosság tulajdonittarhatik igazán az iráfnac, mely a küdedeknec értelmetád, ha azoknak értelmét az ember bátorságosó meg nem talállya. Sőt (a' miat a' Pápisták szolnak) ha ütközök, melybé mindé olvasok meg ütközönc, mindá' tudosok, mind a' tudatlanoc. Mi szükség azt szorgalmatolon olvasni! vizgálni, munkával és gondol. éjjel nappal arról elmélkedni, ha nem értheri ember. Nem elégé tudni és meg-érteni, mit mondgyon és parantsollyon az, a' ki annac értelménec meg értésébé és meg ítélésébé el nem tévelyedhetik. Mi szükség nékem alázaoson könyörgenem Istenec hogy az ő törvényénec értelmét adgya. énnék em, hogy nyissa meg az én elménec szemeit, és böltseséget adgyon, ha jelen vagyon e földön az, a' kitől minden értelmet, bárran vehetünc? Miért próbálóam meg a' lelkeket ha Istenől vadnaké, reá vigyázno el ne csábitassam, ha jelen vagyon, kitől végire mehetek ha jöké a' lelkek vagy hogy Tsábétok? Bizonyára olvasnom, könyörgenem, iráft vizsgálom tsak haszontalan ha függenem kell tsak egynek itéletitől, és ha azt az értelmet, mellyet olvasván, próbálván, vizgálván, könyörögven, találóc, addig fo ha né kell Isteni értelemnec tartanom, mig attul

jóvá

jóvá és helybe nem hagyattatic a' kinec az irás magyarázatnec meg-tsalhatatlan hatalma adattarót. Ha mondgya a' Pápista hogy noha egy tétetett meg-tsalhatatlan magyaráznac, mind azáltal mindennec tiszt. olvasni, próbálni, vizgálni az irásokot, &c. Semmit nem mond. 1. Mert a' hiveknec, kiket ők kevélységből Lajkusoknec híjnac, nem szabad az iráft olvasni, kit noha tagadnec némellyec, de híjában.

2. Az egyházi személyeknec sem, mondhatni azt tiszteteknec lenni, mert ha azok olvasásák, vizgállyac, könyörögven fel-talállyák-is az igaz értelmet, de nem, azoknec itéletek és tanátsok szerént itél és definial az a' Biro és magyarázo, hanem a' mint néki tetfzik. Mert ki hiheti el hogy az szükséges vagy hasznos légyen ha tudgya és hiszen egy meg-tsalhatatlan magyarázót lenni, azonban néki és mindennec minek utánna mindeneket jól meg-probáltanac, vizgáltanac, mind azáltal annak az egynek itéletitül, ha egyenesen az ő és más tudosoknec, értelmével egyenesen ellenkeznek-is, kellefsék függeni? Ki nem, kedvez ennyi munkánac és fáratságnac, holott az illy szükségtelen és haszontalan, sőt sokszor ártalmas; holot nehéz a' tudos embernec azt az értelmet mellyet ő nagy munkával fel-talált, valakiért, igaz eléséges oknélkül, tsak a' személynek méltó-

méltóság... tagadni
Ezket fonsoldjog ha nem oly dolgoké,
melyek nyilván utatnyak hogy a Pápista
vallásnac oly Pr... iama vagyon, melyhez
ömjna... közszához... amafzkodik, mely még
maga előtt is az ő vallását gyanuba hozza
és kérelkedteri.

MASODIK RESZ.

Autho-
ritas Ec-
clesia,

*A Pápistáknál hitnek regulája az
Ecclesiának méltósága is melyből
igy kell okoskodni:*

AZ a hit vagy vallás méltán gyanu-is le-
het, melyben a hitnek regulája a köf-
ségnek lehetetlen. De olyan a Pápista hit
vagy vallás. Azért &c. így bizonyítok to-
vábbá:

A kik az Ecclesiának méltóságoknak az
Isten igéje értelmének meg-ítélésében bi-
zonyosok nem lehetnek, azoknac a hitnek
regulája lehetetlen vagy tsak bizonytalan.
De a köfség az Ecclesiának méltóságáról az
Isten igéjének értelmének meg-ítélésében
bizonyos nem lehet. Azért &c. Így erősi-
tem: Ha a köfség közzül arról ki ki bizo-
nyos lehet, szükség hogy azt vegyék vagy
az írott igéből, vagy valamely kiváltképpen
valo jelentés által, vagy az Ecclesiának ma-
gyarázattyából, vagy más egyéb lehetséges

okból

okból. De edgyik uton és on sem le-
hetne bizonyosok. Ergo. A en jelen-
tést mint kettőség kívülválo de cis tézen.
Az Isten írott beízedéből nen etnek bi-
zonyosok a Pápisták hypothe verim. az
Ecclesiának bizonyoság tételéből vagy ma-
gyarázattyából nem, mert szintén arról a
kérdés, ha az Ecclesiának vagyone megtsal
hatatlan magyarázatra valo tehettsége. Gya-
nusa téfzi ő magát menten az Ecclesia, ha-
maga e dologban bizonyoságot akar teüi,
és el-hiterni magáról ezt a miről a kérdés.
Mert az Ecclesia magának tulajdonitnya azt
vagy azigéből, avagy azige nélkül, ha az
ige nélkül, igen gyanus annál főképpen ki-
nél az Isten igéje igen nagy bötsben vagyon.
ha azigéből, tehát a köfség nem lehet bi-
zonyos benne, ha igazán tulajdonitnyaé azt
magának az Ecclesia; mert a Christus nem
magyarul szollot, hanem Sidoul vagy Siri-
ajul. Szükség azért, hogy a ki azt a locust
meg-nézi Sidoul tudgyon, vagy görörögül,
melyben az Ecclesia azt az authoritast ma-
gának adattatni állattya, ha ugyan ugy va-
gyone a mint mondgyak, példának okáért
ha ama beízedeket: Te vagy Péter és e kö
szalon éppitem meg az én Ecclesiámot, ha
azokat ugy mondraé a Christus mint az ő
nyelvén fordattatott, és azon értelemben
kellé venni, mint veszi az Ecclesia, és így
elő-

hoc pro-
cedit ex
Papist.
hypo-
thesi

qui ex-
inde vo-
lunt no-
stram fi-
dei in-
certitu-
dinem
conclu-
dere.

87
előkerül azon nehézség melyben a Páp istác
az irás méltosága ellen tanítanak. A Pro-
fétók meg edgyezésér azok a tudatlanok
nem igazgathatnak, mert azok ki Görögül
ki Deákul irtanak szükség hogy azok mind
Görögül mind Deákul értsenek, vagy hogy
az Ecclesiának, mely azt magyarázza tovább
való proba nélkül helyt adni. De mivel szin-
te a' vagyon kérdésben, ha az Ecclesiának
vagyone' olyan jussa, bizonyos nem lehet
arról a magyarázatról, mivel más tuda-
mánytól füg, kiről ő bizonytalan ha az meg-
tsalhatatlané? A mellyekből láthat hogy
mivel a' hit nem bizonyosab az ő fundamen-
tómánál, és a' Pápistáknak edgyik funda-
mentoma csak valami vélekedés, hát bizo-
nyára hiték-is merő bizonytalanság, és a' ki-
nek meg nem vakult a' szeme láthattya hogy
csak azon merő gyanúság, ne mondgyam
tévelygés, vélekedés.

HARMADIK RÉSZ.

Azt a' vallást méltán és helyesen gyanu-
sítanak kell tartani, melyben a hitnec-
regulája nem az Isten beszéde; hanem a' Ta-
lálmányoc. De a' Pápista vallásban, a' hit-
nek regulája nem az Isten beszéde, hanem
a' fok Találmányoc.

Az első rész igaz, mert az igaz vallás csak
a' Pro-

Profétác és Apostoloc tudományán éppit-
tetett. Eph. 2.

A' másodíc így bizonyittatic.

A' mint leg inkább és leg először hinni kel-
lene-is mindennecc a' ki idvezülni akar, az-is
nem hiteles az ő vallásokban, az Ecclesia
traditioja nélkül, ugy mint a' Sz. irást Isten
igéjének lenni, leg első és fő fundameto-
mos dolog, mellyet mindennecc hinni kel-
lene. Szent Agoston mondtaként, nem
kérdésben hinni, ők pedig azt mondgyák
hogy az Ecclesia Traditioja nélkül s' annak
szava nélkül a' drága szent irást, csak olyba
tartyák mint Titius Livius pogánynak irá-
sát vagy mint az Aesop uszak fabuláit. Oh
szép kis keresztyénség!

Továbbá akarmi Pápista tulajdon vallás
legyen, de azok közzül edgyet sem bizo-
nyathatnák meg a' szent irásbol, hanem
mind csak az Traditiokból, s' őr némely ága-
zat felől nem-is igen szorgalmaskodnak
hogy onnét bizonyítsák, mivel láttyc hogy
haszontalan. Ez nem nehéz meg bizonyí-
tani, ha ember azokat a' czikkelyeket fel-
véfzi, mellyec tulajdon Pápista vallások.
Tudó szoval a' Tridentumi Synat azt monda
gya hogy pari pietatis affectu kell a' Tradi-
tiokat suscipiálni az Isten igéjével, mely-
ben-is noha le tsepüllí valoban azt a' kin-
eset; de valósággal és mondással-is máture
a' igaz

a Szent írást a Traditiok enyet a pad alá hanyerlya.

NEGYEDIK RÉSZ.

A Za' vallás méltán gyanus lehet minden-
nek, melly el nem szenyvedi hogy ötet
ki ki az emberec közzül magánosan meg-
vizgállya és fontollya. De olyan a Pápista
vallás, mivel kinec kinec magános itéleti
alánem akarja magát adni. Azért méltán,
mindenek előtt gyanus.

Ez erősségnek első része meg-tetszic a
gyanus és az igazságos vagy valóságos dol-
goknac természetekből, mert az igaz és va-
lóságos dolgok örömeft el-szenyvedic ha
ki őket meg-vizgállya, a' gyanus dolgot
penig azt nem szeretic. Ha valakinec igaz
aranya vagy pénze vágyon, könnyen a' pro-
ba alá adgya ha kétség kezd felőle lenni.
Meg így bizonyitom: A' vak hit gyanus. De
a' melly hit magát meg-vizgálatni nem en-
gedi, az vak hit. Azért gyanus.

Tovább így erőssitek:

A' melly hit kinec kinec magánosan ma-
gát meg-vizgálatni nem engedi, az azt
akarja, hogy ki ki hidgye azt igaznak lenni,
a' mit az Ecclesia hiszen, vagy az ő magános
itéletivel, és hogy oka légyen miért hogy
azokat, mellyeket az Ecclesia hiszen, hite-
le

les dolognak tartson: vagy pedig minden
proba nélkül el-hidgye: vagy végre az ő
maga itélet és lelki-isméreti ellen hidgye.
Ha első módon hiszen, hogy tudni-illik, bi-
zonyos okból itéllye igaznak lenni a mit az
Ecclesia hiszen, és azért hiszen. Hát az ő
magános itéletitül függ az ő hitek, és a' ti
itéletetek szerént gyanus leszén. Ha minden
itélet és proba-nélkül és a' maga itéleti és
lelki-isméreti ellen, tehát bizonyara okta-
lan és vak az ő hiti.

Mert nem azért hiszi hogy hinni kellene,
hanem hogy az ő Ecclesiája hiszi. Sőt aze
hiszi mellyet híjendőnek lelki-isméretiben
nem tart lenni. El-hiszi azért a' hamissat-is,
és ha tudgya annak lenni is az Ecclesianak
authoritásáért.

Második erősséget illyent fundálok,

Aza' vallás (hit) méltán gyanus minden
ember előtt, melly fundálatik csak csupán
egy embernek itéletin, ha az fajtalan, hi-
tetlen, káromló, lator, és ha eretnek le-
jénd. is: Illyen a' Pápista vallás, Azért &c.
Az erősségnek első része meg-tettzik: mert
az isteni dolgokrul és a' vallásrul való itélet
gyanus, ha az származik ollytul a' kifajta-
lan, és eretnek, s' test-szerént jár, mert a'
ki a' test-szerént jár Istennél kedves nem le-
het. A' ki pedig az Istennek nem tettzik ki
hinné hogy aza' Szent Lélektül vezéreltet-
nek

91
dék még pedig csalhatatlanul.

( )
A második aga meg-retráls a ti magatok
vallásából. ki az vallyatok hogy az Eccle-
sianak igazgatója egy tótul ugyanint a Ro-
mai Pápatul függ. ki meg csalhatatlanul
itélhet, és szükségelen annak értelmén kell
mindennek meg-állani. Ez illyen feje pe-
diga ti Ecclesiátoknak, és vólt-is fájtalan,
hitelesen eretnek, &c. Azért &c. a mint
magatok is meg vallyátok, és a Platina s
több historiákban a ti némelly feje-
teknek illy szépségérül elég
bizonyosság vagyon.

V E G E.

Errata.

Pag. 10. l. 12. Szövetkez és leg. Szövetkezés. p. 13. l. 7.
meg egyezéstle még-eggyezés ibid. l. 21: gyana l. gy-
nánt p. 18. l. 24. simp. l. Imp. p. 30. l. 21. Luda l. Juda. p.
31. l. 7. Ludának l. Judának p. 44. in marg. de Parrim. l.
de Matrim. p. 53. in marg. Leusen harmonie. leg. Leusen
harmon. p. 82. l. 24. meg-vigasztalás l. meg vizgatni.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

nek még pedig csalhatalanul.

A másodikaga meg-tettük a ti magatok
vallásából, kik azt valljátok hogy az Eccle-
sianak igazgatása egy főül ugyanint a Ro-
mai Pápatul függ, ki meg csalhatalanul
itéihet, és szükségesen annak értelmén kell
mindennek meg-állani. Ez illyen feje pe-
diga ti Ecclesiátoknak, és volt-is főjelen-
hitelesan, eretnek, &c. Azért &c. a mint
magatok is meg valljátok, és a Platina s
több historiákban a ti némelly feje-
teknek illy szépségérül elég
bizonyosság vagyon.

V E G E.

Errata.

Pag. 10. l. 12. *szövetkezés* leg. Szövetkezés. p. 13. l. 7.
meg egyezéstle meg-eggyezés ibid. l. 21. *gyanat* l. gy-
nant p. 18. l. 24. *simp.* l. Imp. p. 30. l. 21. *Luda* l. Juda. p.
31. l. 7. *Ludának* l. Judának p. 44. in marg. *de Patrim.* l.
de Matrim. p. 53. in marg. *Lapsen harmonie* leg. *lausen*
harmon. p. 82. l. 24. *meg-igazságtal* l. meg vizsgálni.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Centimetres

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

